

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПм-21

Савчук Олександр Миколайович

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Нагірська Катерина Євгеніївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«__» _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

САВЧУКУ Олександр Миколайовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості

Керівник роботи: Нагірська Катерина Євгеніївна, к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року № 481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань організації обліку та аналізу за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, фінансова звітність за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Систематизація наукових досліджень з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства

1.2. Нормативно-правова база обліку зобов'язань

1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Статистична оцінка діяльності підприємств меблевої промисловості

2.2. Організація обліку зобов'язань

2.3. Аналіз зобов'язань

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу.

1. *Актуальність, мета, завдання та наукова новизна кваліфікаційної роботи магістра*
2. *Погляди науковців на трактування поняття «зобов'язання». Класифікація зобов'язань для цілей організації та ведення бухгалтерського обліку*
3. *Визначення змісту категорії «зобов'язання» в нормативних документах. Терміни позовної давності зобов'язань згідно законодавства*
4. *Аналіз структури обсягу виробництва меблів суб'єктами господарювання в Україні в розрізі окремих регіонів за 2014-2023 роки. Динаміка питомої ваги ФОПів в обсягу виробництва меблів в Україні у 2014-2024 роках*
5. *Аналіз динаміки кількості підприємств з виробництва меблів в Україні за 2010-2024 роки. Розподіл кількості підприємств з виробництва меблів в Україні у розрізі основних КВЕДів у 2024 році*
6. *Аналіз динаміки обсягів виробництва меблів, динаміки і структури експорту та імпорту меблів в Україні за 2012-2024 роки*
7. *Індекси обсягів експорту та імпорту меблів в Україні у 2013-2024 роках. Аналіз динаміку частки експорту та імпорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів у 2018-2024 роках*
8. *Організація документування зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості*
9. *Аналіз динаміки і структури зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки*
10. *Аналіз динаміки і структури поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки*
11. *Розширена аналітика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» із субрахунками першого і другого порядку*

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>Нагірська К.Є., доцент</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Тлучкевич Н.В., доцент</i>		
<i>Консультант з ЕОМ</i>	<i>Нужна О.А., доцент</i>		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 19.09.2024 р.</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 26.12.2024 р.</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Розділ 1</i>	<i>до 06.03.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Розділ 2</i>	<i>до 26.06.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Розділ 3</i>	<i>до 06.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	<i>до 18.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування переліку джерел посилання</i>	<i>до 21.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	<i>до 25.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 28.11.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 02.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 09.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи до захисту</i>	<i>до 13.12.2025 р.</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Савчук О.М.)

_____ (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Нагірська К.Є.)

_____ (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Савчук О.М. Організація обліку і аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 87 с.

Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні аспекти організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства. Систематизовано наукові дослідження з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства. Розглянуто нормативно-правову базу організації обліку зобов'язань. Подано оцінку наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань.

У другому розділі розглянуто організацію обліку і аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості. Наведено статистичну оцінку діяльності підприємств меблевої промисловості.

У третьому розділі розглянуто шляхи вдосконалення організації обліку і аналізу зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості.

Основний зміст роботи викладено на 71 сторінках. Робота містить 26 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 52 найменувань та 5 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємств меблевої промисловості.

Ключові слова: аналіз, динаміка, зобов'язання, методика, організація обліку, рентабельність, структура.

ANNOTATION

Savchuk O.M. Organization of accounting and analysis of liabilities at furniture industry enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 87 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, appendices.

In the first section, the theoretical and methodological aspects of the organization of accounting and analysis of the company's liabilities are revealed. Scientific research on the organization of accounting and analysis of the company's liabilities is systematized. The regulatory and legal framework for the organization of accounting for liabilities is considered. An assessment of scientific problems in the organization of accounting and analysis of liabilities is presented.

The second section the organization of accounting and analysis of liabilities at furniture industry enterprises are considered. A statistical assessment of the activities of furniture industry enterprises is provided.

In the third section, ways to improve the organization of accounting and analysis of liabilities at furniture industry enterprises were considered.

The main content of the work is presented on 71 pages. The work contains 26 tables, 6 figures, a list of used sources with 52 items and 5 appendices.

The results of the developments can be applied in the practical activities of furniture industry enterprises.

Key words: analysis, dynamics, obligations, methodology, accounting organization, profitability, structure.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВКО	–	Видатковий касовий ордер
КВЕД	–	Класифікатор видів економічної діяльності
КЗпП	–	Кодекс законів про працю
НПСБО	–	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
ПКО	–	Прибутковий касовий ордер
ПКУ	–	Податковий кодекс України
ТТН	–	Товарно-транспортна накладна
ЦКУ	–	Цивільний кодекс України

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ	12
1.1. Систематизація наукових досліджень з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства	12
1.2. Нормативно-правова база обліку зобов'язань	19
1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань	26
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	32
2.1. Статистична оцінка діяльності підприємств меблевої промисловості	32
2.2. Організація обліку зобов'язань	40
2.3. Аналіз зобов'язань	49
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	60
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ	69
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	72
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Зобов'язання у складі пасивів підприємства є важливим джерелом фінансування його діяльності, як довгострокові, так і поточні. Однак слід враховувати їх співвідношення до власних коштів з позиції як самого підприємства, так і зовнішніх користувачів інформації, в тому числі кредиторів. Саме з цих причин раціональна організація обліку і аналіз зобов'язань надають необхідну для прийняття рішень щодо фінансування діяльності підприємства інформацію.

Теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку і аналізу власного капіталу підприємства розкрито у дослідженнях науковців, серед яких: Бержанір А.Л., Бержанір І.А., Білобровенко Т.В., Боденчук Л.Б., Бондаренко А.В., Бурлан С.А., Валентинова Ю.В., Волошенюк І.Є., Зарудна Н.Я., Зеленіна О.О., Івасечко У.В., Коваль Л.В., Круковська О.В., Кулікова С.М., Литвиненко Н.О., Нагірська К.Є., Нікітіна Я.В., Новицька Н.В., Орлов І.В., Петренко Н.І., Пугаченко О.Б., Рибалко О.М., Сівак В., Сливка Я.В., Шот А., Уллубієва К.К., Цегельник Н.І., Цятковська О.В., Чміль Г.Л., Ящук Т.А., Syangova N., Vignova A. та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту за темою «Інформаційний базис обґрунтування управлінських рішень: теорія, методика, практика» (№ д/р: 0123U101275) 2023-2025 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є виявлення передумов, теоретичне й практичне обґрунтування теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства в умовах господарської діяльності на основі опрацьованого законодавства та методичного матеріалу, діючої практики обліку і аналізу.

Досягнення поставленої мети передбачило формування і виконання наступних наукових і практичних завдань:

- систематизувати наукові дослідження з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства;
- дослідити нормативно-правову базу обліку зобов'язань;
- подати оцінку наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань;
- провести статистичну оцінку діяльності підприємств меблевої промисловості;
- розглянути порядок та особливості організації обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості;
- провести аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості;
- розробити напрямки вдосконалення організації обліку і аналізу зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості.

Об'єктом дослідження обрано організацію обліку і аналіз власного капіталу на підприємствах меблевої промисловості.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні методи організації обліку і аналізу власного капіталу на підприємствах меблевої промисловості.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі магістра використовувались такі методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; порівняння – для зіставлення даних у динаміці; групування – для визначення залежності одних показників від інших; табличний (графічний) – для наочного зображення результатів дослідження; моделювання – для вивчення впливу одних показників на інші та оцінки виявленого зв'язку.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених економістів з питань теорії, методики та практики організації обліку і аналізу власного капіталу на підприємствах меблевої промисловості, матеріали періодичних видань і наукових конференцій, дані фінансової звітності підприємств меблевої промисловості, а також результати власних досліджень і розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- посилення аналітичного характеру і дієвості обліку, його контрольних функцій шляхом групування рахунків за критерієм виконання умов погашення заборгованості перед постачальниками та підрядниками;
- розроблено зміст організаційної, технічної і методичної складових облікової політики підприємства щодо зобов'язань;

набуло подальшого розвитку:

- методика моделювання та прогнозування обсягів кредиторської заборгованості підприємств меблевої промисловості методами економетричного аналізу.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, отримані у процесі дослідження, сприятимуть вдосконаленню організації обліку і аналізу зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра були використані у практичній діяльності ПП «ВНД», про що зазначено у рецензії із підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при здійсненні теоретичних та прикладних досліджень організації обліку і аналізу зобов'язань виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Всі твердження, висновки, результати дослідження, розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи магістра. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях: XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р.); VIII Міжнародній

науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (м. Луцьк, 27 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором у 3 опублікованих наукових працях, з них 1 стаття у збірнику студентських наукових праць «Студентський науковий вісник» і 2 тези доповідей на конференціях.

Структура та обсяги кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилення, додатків. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок друкованого тексту, в тому числі 26 таблиць на 32 сторінках і 6 рисунків на 6 сторінках. Робота містить 5 додатків на 8 сторінках, перелік джерел посилення включає 52 найменування на 7 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано практичне значення дослідження.

У розділі 1 «Організація обліку і аналіз зобов'язань підприємства: теоретико-методичні аспекти» систематизовано наукові дослідження з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства, досліджено нормативно-правову базу обліку зобов'язань, подано оцінку наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань.

У розділі 2 «Організація обліку і аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості» подано статистичну оцінку діяльності підприємств меблевої промисловості, розглянуто порядок та особливості організації обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості, проведено аналіз зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості.

У розділі 3 «Вдосконалення організації обліку і аналізу зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості» вдосконалено облікову політику в частині зобов'язань, проведено моделювання та прогнозування обсягів кредиторської заборгованості підприємств меблевої промисловості методами економетричного аналізу.

Висновки узагальнюють результати роботи.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Систематизація наукових досліджень з питань організації обліку і аналізу зобов'язань підприємства

Зобов'язання є важливим фактором впливу на рівень фінансової стійкості підприємства. Від ефективності організації бухгалтерського обліку зобов'язань в цілому та їх аналізу зокрема залежить ділова репутація підприємств.

Тому наковці приділяють обліку і аналізу зобов'язань значну увагу в своїх дослідженнях. Зокрема, в додатку А наведено аналіз наукових статей, в яких розглядаються питання організації обліку і аналізу зобов'язань авторів Бержанір А.Л., Бержанір І.А., Ящук Т.А. [1], Боденчук Л.Б., Кулікова С.М. [2], Бурлан С.А., Валентинова Ю.В. [3], Круковська О.В. [4], Орлов І.В. [5], Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. [6], Рибалко О.М., Бондаренко А.В. [7], Шот А., Сівак В. [8].

Спираючись на проведений аналіз наукової літератури, порівнюємо погляди вчених на визначення зобов'язань (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. – Погляди науковців на трактування поняття «зобов'язання»

Автори	Визначення	Коментар
1	2	3
Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А.	«зобов'язання – цивільні правовідносини, де одна сторона (боржник) зобов'язана здійснити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію або утриматися від цієї дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його зобов'язань» [1]	Юридичний аспект
	«зобов'язання – зобов'язання організації перед контрагентами повинні розглядатися як статті його доходів, а зобов'язання контрагентів перед організацією – як статті його витрат» [1]	Економічний аспект
	«зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла в результаті минулих подій, погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [1]	Бухгалтерський аспект

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Орлов І.В.	«Зобов'язання – це обов'язки підприємства з виплати боргу, передачі активу, надання послуг, виконання робіт, що має суб'єктивний склад, динамічність, наказовий зміст, цілеспрямованість, конкретність, санкціонованість, які виникають у результаті минулих операцій, виконання яких приведе до зменшення активів і збільшення капіталу» [5]	Обов'язки підприємства
Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я.	«зобов'язання – це заборгованість перед кредиторами (постачальниками, підрядниками, державою, працівниками тощо), наявність якої зменшує економічні вигоди підприємства і його капітал» [6]	Заборгованість перед кредиторами
Шот А., Сівак В.	«ключовою ознакою поняття «зобов'язання підприємства» є обов'язки підприємства з виплати боргу» [8]	Обов'язки підприємства з виплати боргу

Джерело: [1; 5; 6; 8].

Аналіз наведених у таблиці 1.1 визначень досліджуваного поняття дає змогу зробити висновок, що, незважаючи на різні підходи науковців до трактування поняття «зобов'язання», спільним є наявність двох сторін, одна з яких має певні обов'язки по відношенню до іншої, яка, в свою чергу, має певні права щодо вимог виконати ці обов'язки. Також зазначимо, що науковці поєднують юридичний та економічний підходи до визначення цього поняття, тому облікове трактування має враховувати обидва вказані підходи.

Окрім того, автори Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. визначають зобов'язання як один з основних чинників, який має вплив на ліквідність, кредитоспроможність і стійкість підприємства [1]. Адже зобов'язання є важливим джерелом фінансування активів підприємства, а їх співвідношення до власних коштів дає важливу інформацію зацікавленим сторонам щодо фінансового стану підприємства.

Науковці також зосереджують увагу в своїх дослідженнях на питаннях, пов'язаних з обліково-аналітичними аспектами управління зобов'язаннями підприємства [3; 7], особливостями бухгалтерського обліку розрахунків за зобов'язаннями перед постачальниками та підрядниками, а також кредиторської заборгованості [4], вивчають вплив пандемії на зміну зобов'язань через аналітичну складову управління зобов'язаннями [2].

Автори Садовська І.Б., Маркус О.В., Нагірська К.Є. досліджують процес «формування управлінської моделі звітності в контексті облікової політики згідно Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» [9], яка передбачає, зокрема, достовірне відображення грошових потоків від погашення зобов'язань.

Проблемні питання організації обліку і аналізу зобов'язань найбільш ґрунтовно досліджували вчені Білобровенко Т.В. [10], Волощенко І.Є. [11], Зеленіна О.О. [12], Івасечко У.В. [13], Коваль Л.В. [14], Литвиненко Н.О. [15], Нікітіна Я.В. [16], Новицька Н.В. [17], Орлов І.В. [18], Петренко Н.І. [19], Сливка Я.В. [20], Уллубієва К.К. [21], Цегельник Н.І. [22], Цятковська О.В. [23], Чміль Г.Л. [24], які протягом 2011-2019 років захистили дисертації на здобуття наукового ступеня за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності)» за вказаним напрямком досліджень. З них дві дисертації, автори Орлов І.В. і Петренко Н.І., на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Аналіз авторефератів дисертацій зазначених науковців подано у додатку Б. За період 2020-2025 років захищених дисертацій досліджуваної тематики нами не виявлено.

Динамічний ряд розподілу розглянутих авторефератів дисертацій за інструментами дослідження зобов'язань (облік, аналіз, аудит, контроль) представлено на рисунку 1.1.

Як показують дані рисунка 1.1, з 15 опрацьованих нами авторефератів дисертацій у 15 (100%) інструментом дослідження зобов'язань є облік, контроль зобов'язань застосовувався у 6 (40%) авторефератах, аналіз зобов'язань розглядався у 4 (26,7%) авторефератах і аудит зобов'язань вивчався у 3 (20%) авторефератах.

У дослідженнях вивчалися проблеми обліку, аналізу і контролю зобов'язань на сільськогосподарських підприємствах (1), підприємствах будівельної галузі (1), у банківських установах (1), торговельних підприємствах (2). Отже, проблеми організації обліку і аналізу зобов'язань є актуальними для всіх галузей народного господарства.

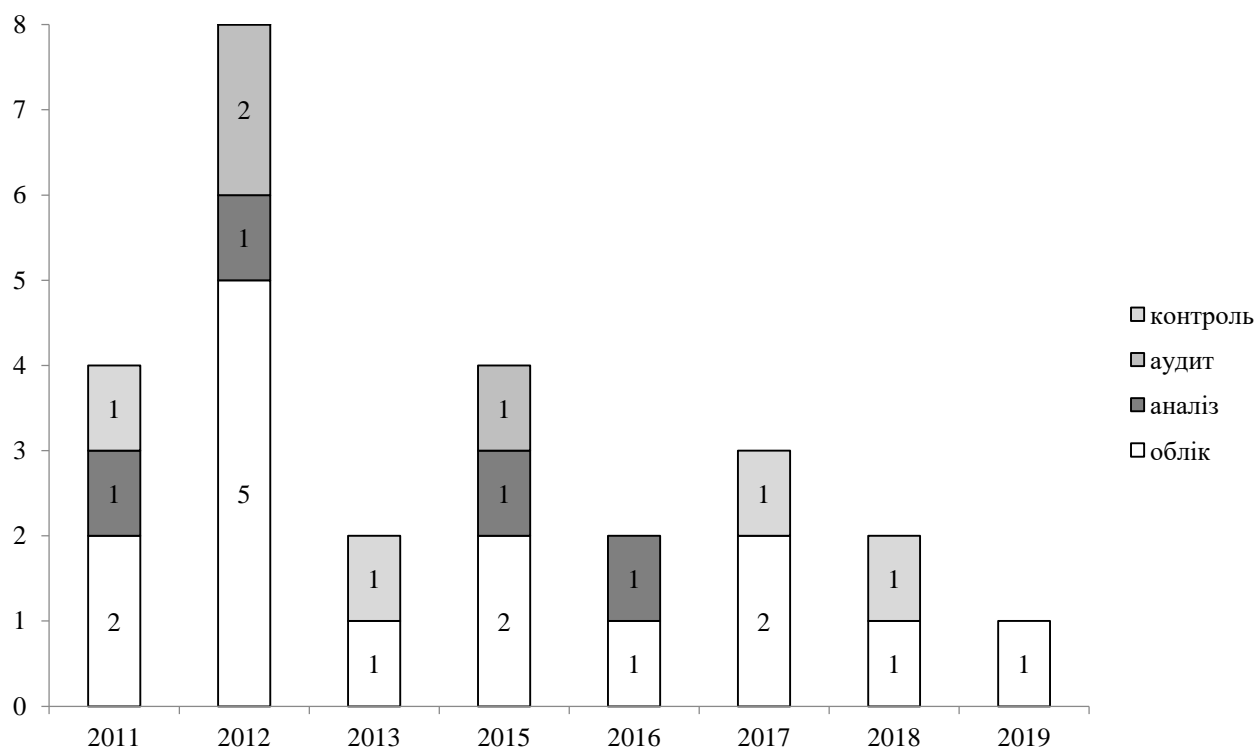

Рисунок 1.1 Динамічний ряд розподілу авторефератів дисертацій за інструментами дослідження

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень.

Таким чином, проведене дослідження наукового надбання з питань організації обліку і аналізу зобов'язань показало значний інтерес вчених до теоретичних, методичних, організаційних і практичних проблем із зазначеного напрямку досліджень. Це підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Якість організації бухгалтерського обліку і контролю зобов'язань, а також правильне їх відображення у фінансовій звітності значною мірою залежить від поділу і класифікації зобов'язань як об'єкта бухгалтерського обліку. Класифікація зобов'язань дає можливість глибше зрозуміти їхню сутність, а також допомагає внутрішнім та зовнішнім користувачам отримувати різнобічну інформацію про зобов'язання з метою їх оптимізації.

Розглянемо підходи до класифікації зобов'язань у працях вітчизняних науковців. Так, Орлов І.В., розробляючи в дисертаційному дослідженні системний підхід до класифікації зобов'язань, виділяє такі економічні види зобов'язань на мікрорівні (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. – Класифікація зобов'язань для цілей організації та ведення бухгалтерського обліку за Орловим І.В.

Ознака	Види зобов'язань
Складність	- прості; - складні
Забезпеченість	- забезпечені; - незабезпечені
Спосіб погашення	- монетарні; - немонетарні
Термін погашення	- поточні; - довгострокові
Характер оцінки	- фактичні; - оціночні; - умовні

Джерело: [18].

Зокрема, вчений акцентує свою увагу на важливості оцінки та визнання зобов'язань в межах певного звітного періоду, порушення чого може спричинити недостовірне відображення фінансових результатів у обліку та звітності. Щоб уникнути такої проблеми, Орлов І.В. пропонує за методами оцінки всі зобов'язання поділити на фактичні (в складі довгострокових і поточних зобов'язань), оціночні (забезпечення та гарантійні зобов'язання) та умовні (непередбачені) зобов'язання за таким головним критерієм, як термін погашення.

Більш глибокий підхід, який базується на поділі залученого капіталу підприємства на позиковий та залучений, пропонують в дисертаційних дослідженнях вчені Чміль Г.Л. і Зеленіна О.О.

Так, аналізуючи склад і зміст капіталу з точки зору джерел формування активів і виконання зобов'язань, Чміль Г.Л. виокремлює у складі пасивів підприємства такі види капіталу: власний, позиковий і залучений. При цьому автор доводить, що «принципова відмінність між позиковим і залученим капіталом полягає в умовах виконання контрактних зобов'язань за коштами, які тимчасово використовуються в господарській діяльності підприємства, а саме – відсутності умови платності за залученими коштами та наявності такої умови за позиковою частиною запозичених коштів» [24].

За визначенням Чміль Г.Л., запозичений капітал (під яким можна розуміти згідно структури пасиву балансу всі зобов'язання) – це «загальна сума джерел фінансування активів, які не належать підприємству на правах власності, але тимчасово використовуються в процесі його діяльності і підлягають обов'язковому поверненню на певних умовах» [24].

Запозичений капітал Чміль Г.Л. поділяє на позиковий капітал («кошти, що задіяні для фінансування його активів, у вигляді кредитів, облігаційних позик, факторингу, фінансової допомоги та лізингу, і використання яких пов'язане з виконанням фінансових зобов'язань щодо сплати відсотків та повернення основної суми боргу у визначений термін» [24]) і залучений капітал («кошти інших господарюючих суб'єктів, працівників і держави, які тимчасово використовуються для фінансування активів і є зобов'язаннями підприємства, що мають бути виконані в установленій термін» [24]).

За елементами (видами) Чміль Г.Л. виділяє такі види позикового капіталу: «кредити; позики; зобов'язання за облігаціями; зобов'язання з фінансової оренди; поворотна фінансова допомога; факторинг» [24].

Відповідно, за елементами (об'єктами зобов'язань Чміль Г.Л. виділяє такі види залученого капіталу: «векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточна заборгованість за розрахунками (з отриманих авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, з внутрішніх розрахунків); забезпечення (на виплату відпусток працівникам, додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань тощо); інші поточні зобов'язання; доходи майбутніх періодів» [24].

Схожі за змістом пропозиції щодо виділення у складі зобов'язань підприємства стороннього капіталу (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, за податками і платежами, витрати майбутніх періодів) і позикового капіталу («джерело формування активів, що залучається у грошовій чи натуральній формі на основі строковості, поверненості та платності» [12]) дещо раніше були внесені Зеленіною О.О., яка аргументує це значенням

обліково-аналітичної інформації у підвищенні ефективності прийняття рішень в управлінні джерелами фінансування діяльності підприємства.

Зеленіна О.О. також розширює класифікацію позикового капіталу, використовуючи нові класифікаційні ознаки, серед яких валюта надання (національна, іноземна), терміни (короткостроковий, довгостроковий), забезпечення (забезпечений, незабезпечений), елементи (кредити, облігаційні позики, позиковий капітал на умовах факторингу, зобов'язання за фінансовим лізингом та поворотна фінансова допомога).

В частині аналітичного забезпечення управління позиковим капіталом, який є зобов'язаннями підприємства, Зеленіна О.О. поглиблює теоретичні положення та розробляє комплексну методику економічного аналізу:

– завдання аналізу: «оцінка динаміки та складу пасиву, аналіз структурної динаміки пасиву балансу; оцінка фінансової стійкості; пошук шляхів оптимізації залучення та використання позикового капіталу» [12];

– об'єкти аналізу: «кредит; облігаційна позика; поворотна фінансова допомога; позиковий капітал, отриманий на умовах факторингу; позиковий капітал, фінансовий лізинг» [12];

– суб'єкти аналізу: працівник бухгалтерської служби, який відповідає за розрахунки за зобов'язаннями;

– етапи аналізу: «аналітичне обґрунтування потреби залучення позикового капіталу; аналітичне обґрунтування максимально можливого обсягу залучення позикового капіталу з метою забезпечення рівноваги фінансового стану; аналітичне забезпечення обґрунтування джерел та способів залучення позикового капіталу; аналіз результатів залучення позикового капіталу» [12].

Петренко Н.І. удосконалює підходи до класифікації пасивних рахунків, в т.ч. за терміном, на який одержано капітал, за природою його джерела; за суб'єктом економіки; за належністю тощо, «що розкриває зв'язки між пасивними рахунками та є основою для удосконалення організації та методології бухгалтерського обліку» [19]. Автор удосконалює категоріальний апарат в частині уточнення поняття «стійкі пасиви» і трактує їх як постійну кредиторську

заборгованість, що «утворює тимчасово вільні кошти та підлягає використанню» [19]. Науковиця не оминула увагою аналітичну складову в дослідженні стану пасивів, зокрема, визначила види, напрямки, об'єкти, етапи процесу, методіку аналізу руху пасивів.

Орлов І.В. розробив систему аналітичних рахунків до рахунку 50 «Довгострокові позики» з відображення їх у бухгалтерському обліку, а саме на субрахунках 507 «Прострочені довгострокові кредити банків в національній валюті» і 508 «Прострочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті». Також заслуговують на увагу пропозиції автора щодо поглиблення аналітики до рахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» шляхом відкриття субрахунків 6841 «Поточні розрахунки за нарахованими відсотками» і 6842 «Довгострокові розрахунки за нарахованими відсотками». Погоджуючись із думкою автора, зазначимо, що така поглиблена аналітика бухгалтерських рахунків дасть змогу звести деталізовану інформацію про вартість обслуговування банківських кредитів, провести оцінку збитків від неефективного управління зобов'язаннями за банківськими кредитами, провести аналіз джерел залучення фінансових ресурсів.

Таким чином, вчені здійснюють напрацювання теоретичних та методичних положень щодо організації обліку і аналізу зобов'язань, в тому числі уточнюють економічну сутність зобов'язань, удосконалюють класифікацію зобов'язань, формують систему рахунків бухгалтерського обліку зобов'язань з необхідною для потреб управління деталізацією.

1.2. Нормативно-правова база обліку зобов'язань

Основними нормативними документами, що регулюють зобов'язання в Україні, є Господарський (втратив чинність 28.08.2025) [25] та Цивільний [26] кодекси України. Методологічні засади формування в обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначено НП(С)БО 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності» [27], НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28], НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [29].

Однак у НП(С)БО 11 не наведено визначення поняття «зобов'язання».

Трактування поняття «зобов'язання» у нормативних документах подано у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. – Визначення змісту категорії «зобов'язання» в нормативних документах

Нормативний документ	Визначення	Основні положення
Господарський кодекс України, ст. 173 (втратив чинність 28.08.2025)	«Господарським зобов'язанням визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, у силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний учинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку» [25]	1) наявність не менше двох учасників відносин; 2) обов'язки зобов'язаної сторони і управненої сторони (у тому числі кредитора)
Цивільний кодекс України, ст. 509	«Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку» [26]	1) наявність двох сторін відносин (боржник і кредитор); 2) обов'язки боржника і права кредитора
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», ст. 1	«Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [27; 30]	1) розглядається підприємство як боржник
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», п. 3		
МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», п. 10	«Зобов'язання – існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди» [31]	1) розглядається суб'єкт господарювання як боржник

Джерело: [25-27; 30-31].

Аналіз даних таблиці дає змогу зробити висновок, що Господарський і Цивільний кодекси України розглядають поняття зобов'язання з точки зору наявності не менше двох учасників відносин: зобов'язаної сторони і управленої сторони (у тому числі кредитора) [25], боржника і кредитора [26]. Причому перша сторона (зобов'язана сторона або боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони певні дії або утриматись від певних дій, а інша сторона (управлена сторона або кредитор) має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

На противагу цьому підходу, у нормативних документах, які регламентують ведення обліку, не береться до уваги управлена сторона або кредитор, а розглядається лише суб'єкт господарювання як боржник.

На основі аналізу основних положень НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28] та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та забезпечення та умовні активи» [31], у таблиці 1.4 ідентифіковано критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань і забезпечень з позиції національного та міжнародного рівнів.

Таблиця 1.4. – Критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань і забезпечень з позиції національного та міжнародного нормативного регулювання

Критерій	НПСБО 11 «Зобов'язання»	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»
1	2	3
Визнання зобов'язань і забезпечень	«Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду» [28]	«Забезпечення слід визнавати, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) імовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання» [31]
Класифікація зобов'язань і забезпечень	Довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів	Забезпечення; конструктивне, умовне, існуюче зобов'язання

Продовження таблиці 1.4

1	2	3
Оцінка зобов'язань і забезпечень	«Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймо-вірність зменшення економічних вигод у май-бутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Забезпечення для відшкодування витрат на ре-структуризацію визначається за сумою прямих витрат, які не пов'язані з діяльністю підприємства, що триває. Забезпечення довгострокових зобов'язань визнаються в сумі їх теперішньої вартості» [28]	«Сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду. Найкраща оцінка видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання, – це сума, яку суб'єкт господарювання обґрунтовано сплатив би для погашення зобов'язання або передав би його третій стороні на кінець звітного періоду» [31]

Джерело: складено за даними [28; 31]

Ключові положення основних нормативних документів щодо обліку зобов'язань підприємства подано у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5. – Характеристика положень основних нормативних документів щодо обліку зобов'язань підприємства

Назва нормативного документа	Характеристика
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [30]	Визначає «правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні» [30] Інтерпретує термін «зобов'язання», як «заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [30]
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [27]	Визначає «мету, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів» [27]

Продовження таблиці 1.5

1	2
НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28]	Визначає «методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності» [28]
НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [33]	Визначає «методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» [33]
МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [34]	Визначає «методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання, пов'язані з непоточними активами, класифікованими як утримуваними для продажу, та активами ліквідаційної групи» [34]
МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [31]	Визначає критерії визнання та методів оцінки, що застосовуються до умовних зобов'язань
МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [35]	Визначає «критерії до обрання та змінювання облікових політик» [35] (у т. ч. зобов'язань та забезпечень)
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [32]	«Визначають розкриття інформації про складові довгострокових зобов'язань і забезпечень; поточних зобов'язань і забезпечень; зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття у відповідних статтях пасиву ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»» [32]
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [36]	Визначає порядок проведення інвентаризації зобов'язань та оформлення її результатів

Джерело: [27-28; 30; 31-36].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [30] визначено «правові засади регулювання, організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні» [30].

Розкриття змісту статей балансу відображено у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [27]. Тут ми можемо також знайти визначення статей балансу. Відповідно до НП(С)БО 1 за умови, що «оцінка доходу може бути достовірно визначена, дохід у звіті про фінансові результати відображається в момент надходження активу або погашення зобов'язання» [27] і навпаки, за умови, що «оцінка витрат може бути достовірно визначена, витрати у звіті про фінансові результати відображаються в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання» [27].

Норми НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28] застосовуються «з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань, установлених іншими положеннями бухгалтерського обліку» [28]. До тогож, у Примітках до річної фінансової звітності (форма №5) розкривається така інформація щодо зобов'язань: «перелік і суми зобов'язань, що включені до статей балансу «Інші довгострокові зобов'язання», «Інші поточні зобов'язання»» [28].

Для забезпечення достовірних даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби споживачів щодо: оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості зобов'язань підприємств; інших рішень.

В «Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [37] для обліку зобов'язань призначені рахунки двох класів: клас 5 «Довгострокові зобов'язання» і клас 6 «Поточні зобов'язання».

Основні норми і вимоги щодо визначення терміну позовної давності викладені у ЦКУ [26]. «Позовна давність – термін, в межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу» (ст. 256 ЦКУ) [26].

Терміни позовної давності зобов'язань подано в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6. – Терміни позовної давності зобов'язань згідно законодавства

Вид терміну	Термін	Нормативний акт	Примітка
1	2	3	4
Загальний термін	3 роки	Ст. 257 ЦКУ [26]	Застосовується, якщо положеннями ЦКУ та іншими нормами законодавства для окремих видів вимог не передбачені інші терміни давності
Спеціальні терміни	1 рік	Ст. 258, ч. 2 ЦКУ [26]	– вимоги щодо стягнення неустойки (штрафу, пені) (якщо договором встановлюється неустойка, що продовжується (за кожен день порушення), то термін позовної давності слід обчислювати за попередні 12 місяців від дня подання позову

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
Договірні терміни	За домовленістю, але не менше від встановленого	Ст. 259 ЦКУ [26]	– Скорочення встановленого терміну забороняється. – Складання договору із зазначенням тривалішого терміну обов'язково має бути у письмовій формі. – Не допускається зміна порядку обчислення позовної давності
Відсутність терміну	-	Ст. 233 КЗпП [38]	– Заборгованість із зарплати
Податковий термін (при списанні податкового боргу)	1095 днів	Пп. 102.1 ПКУ [39]	– Списання податкового боргу

Джерело: складено автором на основі [26; 38-39].

В ПКУ викладено основні положення щодо зобов'язань юридичних осіб перед бюджетом. Зокрема, главою 4 визначаються «суми податкових та/або грошових зобов'язань платника податків, порядок їх сплати та оскарження рішень контролюючих органів» [39], главою 9 регулюється порядок «погашення податкового боргу платників податків» [39], а саме джерела сплати, розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків, списання безнадійного податкового боргу, а також главою 12 встановлюється порядок нарахування пені та порядок її сплати.

У ПКУ термін «безнадійна заборгованість» і причини її виникнення визначено пп. 14.1.11 п. 14.1 ст.14 ПКУ. Виходячи з цих критеріїв, ідеться про заборгованість, ймовірність стягнення якої втрачено через різні обставини. однією з них є строк позовної давності (див. таблицю 1.6).

Також ПКУ встановлюється порядок оподаткування кредиторської заборгованості за неоплачені товари (роботи, послуги), що залишилися нестягнутою після закінчення терміну позовної давності та податкового обліку відображається кредиторська заборгованість, за якою минув строк позовної давності, у разі отримання попередньої оплати товарів (робіт, послуг).

Отже, нами розглянуто основні положення законодавчих та нормативних актів, стандартів бухгалтерського обліку та інших документів, які регулюють облік зобов'язань.

1.3. Оцінка наукових проблем в організації обліку і аналізі зобов'язань

Аналіз наукової літератури за темою дослідження показав, що в організації обліку і аналізі зобов'язань є багато аспектів, які, як вважають вчені, потребують додаткового опрацювання.

Зокрема, як зазначають Шот А. і Сівак В., «на сьогодні все ще лишаються відкритими питання, що потребують подальшого дослідження: теоретичне обґрунтування економічної сутності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, порядок їх відображення в обліку й звітності, яка повинна забезпечувати беззаперечну якість та прозорість даної інформації та інше. Попри велику кількість досліджень, залишаються суперечливі моменти щодо деяких особливостей облікового процесу поточних зобов'язань у секторі розрахунків з постачальниками та підрядниками. Також, потребують доопрацювання методи та процедури облікового забезпечення контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками» [8].

Автор дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук на тему «Теорія та методологія бухгалтерського обліку і контролю зобов'язань суб'єктів господарювання» [18] Орлов І.В. вважає, що найбільш актуальні проблеми бухгалтерського обліку зобов'язань – це «проблеми методів оцінки зобов'язань підприємства в умовах цінових змін, питання договірних зобов'язань і прав в бухгалтерському обліку, організації та методики обліку й аналізу зобов'язань підприємств» [18].

Також вчений досліджує умовні зобов'язання як об'єкт бухгалтерського обліку. На думку Орлова І.В., «недосконалість стандартів бухгалтерського обліку та складність застосування міжнародних стандартів у зв'язку з

відсутністю методичних роз'яснень від регуляторних органів призводять до недостовірного розкриття інформації про умовні зобов'язання у фінансовій звітності» [5]

Сливка Я.В. у дисертаційному дослідженні доводить, що збільшення обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) потребує «перегляду підходів до сутності та специфіки операцій за розрахунками з покупцями та замовниками» [20]. При цьому автор ініціює подальші дослідження в напрямку вдосконалення положення облікової політики підприємства в частині операцій за розрахунками через обґрунтування трьох складових (організаційно, методичної, технічної) в напрямку створення єдиної системи обліково-аналітичного забезпечення цих операцій.

Науковець Петренко Н.І. наголошує, що «ряд найважливіших проблем сьогодення залишаються поза науковою сферою їх дослідження, зокрема, відсутні: теоретико-методологічний інструментарій обліку руху пасивів адекватний вимогам постіндустріальної економіки, що перешкоджає подальшому розвитку обліку як наукової і практичної діяльності: парадигма та сучасна багаторівнева концепція обліку руху пасивів, системний підхід при їх формуванні» [19].

Як стверджує Зеленіна О.О., «особлива природа позикового капіталу як об'єкту бухгалтерського обліку, а також зростання обсягів позикового капіталу в структурі зобов'язань підприємства, обумовлює необхідність розробки теоретичних та методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій з формування та використання позикового капіталу. Зокрема, потребують вирішення проблемні питання, пов'язані з неузгодженістю сутності позикового капіталу як об'єкту бухгалтерського обліку; неконвенційністю понятійного апарату щодо співвідношення понять, що використовуються в обліково-фінансовій сфері (позиковий капітал, позичковий капітал, залучений капітал); визначення елементів позикового капіталу для цілей бухгалтерського обліку і економічного аналізу; відсутність єдиного підходу до відображення операцій з позиковим капіталом на етапі його формування та використання, а

також удосконаленням економічного аналізу формування та використання позикового капіталу» [12].

Автори Пугаченко О.Б. і Зарудна Н.Я. наголошують на посиленні ролі внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами загалом та за довгостроковими зобов'язаннями особливо, в умовах активної фази війни та такими негативними її наслідками: «необхідність згорнути або переорієнтовувати бізнес, криза неплатежів, відволікання коштів з обігу, зниження власних можливостей для розширення діяльності через відсутність вільних фінансових ресурсів» [6]. Адже неврегульованість зазначених проблем, особливо по відношенню до довгострокових зобов'язань, є суттєвим недоліком для підприємства і може потягнути за собою негативні фінансові та репутаційні наслідки.

Чміль Г.Л. «доведено, що діюча організація обліку банківських кредитів не враховує проблемні питання, пов'язані з відображенням в обліку зміни їх форм» [24], тому з метою покращення структури обліково-аналітичних даних про позиковий капітал в розрізі його складових автор пропонує удосконалити аналітичний облік за рахунками 50 «Довгострокові позики» і 60 «Короткострокові позики», «що дозволить формувати інформацію і контролювати зміни розміру пролонгованих довгострокових кредитів та прострочених довгострокових і короткострокових кредитів за видами валют» [24]. При цьому слушною є пропозиції про використання відповідних субрахунків:

1) до рахунка 50 «Довгострокові позики»:

– 503 «Пролонгований довгостроковий банківський кредит в національній валюті»;

– 504 «Пролонгований довгостроковий банківський кредит в іноземній валюті»);

2) до рахунка 60 «Короткострокові позики»:

– 605 «Прострочені позики в національній валюті», до якого рекомендовано відкривати аналітичні рахунки 6051 «Прострочені довгострокові

банківські кредити та позики в національній валюті» та 6052 «Прострочені короткострокові банківські кредити та позики в національній валюті»;

– 606 «Прострочені позики в іноземній валюті», до якого слід відкривати аналітичні рахунки 6061 «Прострочені довгострокові банківські кредити та позики в іноземній валюті» та 6062 «Прострочені короткострокові банківські кредити та позики в іноземній валюті»;

– 603 «Пролонгований короткостроковий банківський кредит в національній валюті»;

– 604 «Пролонгований короткостроковий банківський кредит в іноземній валюті» [24].

Також з урахуванням того, що банківські кредити є вагомою складовою зобов'язань підприємств меблевої промисловості, Чміль Г.Л. доцільно пропонує «створювати резерв на погашення заборгованості за довгостроковими кредитами, облік операцій з формування і використання якого рекомендовано здійснювати на субрахунку 432 «Резерв під заборгованість за довгостроковими кредитами», а суму резерву розміщувати на окремому спеціальному рахунку і використовувати виключно за призначенням» [24].

Автори Бурлан С.А. та Валентинова Ю.В. пов'язують існуючі проблеми в обліковому забезпеченні управління кредиторською заборгованістю із «неврахуванням усіх підходів до її оптимізації, зокрема, недостатня інформативність обліку; продовження платіжних циклів, прострочення кредиторської заборгованості та відсутність системи попередження; некоректна інформація про постачальника; невиконання контрольних заходів та недотримання облікової політики на підприємстві» [3].

Як одне з найбільш складних завдань бухгалтерського обліку визначає управління кредиторською заборгованістю Круковська О.В. і пов'язує це з тим, що існувала та існує проблема неплатежів: «Суб'єкти господарської діяльності на перший план висувають вирішення власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед кредиторами. Прогалини законодавчої бази щодо майнової відповідальності за невиконання власних

договірних зобов'язань дають можливість зловмисникам ухилятися від своєчасних розрахунків за борговими зобов'язаннями» [4]. Саме тому автор визначає розробку шляхів вдосконалення наукових та практичних підходів до організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, а отже і обліку кредиторської заборгованості, як актуальне завдання.

Таким чином, вітчизняні науковці, які займаються дослідженням питань організації обліку і аналізу зобов'язань, вбачають наукові проблеми як в теоретичному обґрунтуванні та методичному забезпеченні обліку та аналізу зобов'язань, так і в потребі уніфікованого підходу до трактування пов'язаних понять, до класифікації зобов'язань, управління кредиторською заборгованістю тощо.

Автори Syangova N., Vignova A. [40] вірно зауважують на негативних наслідках впливу зобов'язань на грошовий потік, адже часті виплати відсотків за кредитами знижують чистий обсяг грошових коштів, доступних для інших цілей, що може обмежувати інвестиції в перспективі розширення бізнесу або виплату дивідендів акціонерам.

Отже, як вітчизняні, так і зарубіжні науковці розглядають цілий спектр проблем в питаннях організації обліку і аналізу зобов'язань.

Висновки до розділу 1

1. Проведено бібліометричний аналіз наукових досліджень з питань організації обліку і аналізу зобов'язань, зокрема, опрацьовано 9 наукових статей і 15 авторефератів дисертацій. Проведено порівняння поглядів вчених на визначення поняття «зобов'язання» та виділено юридичний, економічний та бухгалтерський аспекти в трактуванні цього поняття. Встановлено, що зобов'язання є важливим чинником, який значною мірою визначає такі характеристики фінансового стану підприємства, як ліквідність, фінансову стійкість і кредитоспроможність. Розглянуто класифікацію зобов'язань як згідно

вимог нормативних документів, так і авторські підходи – для цілей організації та ведення обліку (бухгалтерського й управлінського) та внутрішнього контролю тощо. Опрацьовано комплексну методику аналізу зобов'язань, яка включає завдання, об'єкти, суб'єкти, етапи аналізу.

2. Розглянуто нормативно-законодавчу базу організації обліку зобов'язань: Господарський, Податковий, Цивільний Кодекси та Кодекс законів про працю України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 11 «Зобов'язання», НПСБО 13 «Фінансові інструменти», НПСБО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», МСБО 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та забезпечення та умовні активи», План рахунків бухгалтерського обліку, методичні рекомендації тощо.

3. Незважаючи на значні напрацювання вчених в напрямку організації бухгалтерського обліку і аналізу зобов'язань, науковці вбачають ще багато питань, які потребують дослідження з урахуванням змін в економіці країни та глобальних змін в світовій економічній системі. Зокрема, це питання, пов'язані з визначенням та класифікацією зобов'язань для цілей бухгалтерського та управлінського обліку, внутрішнього контролю, а також відображення у звітності. Важливими є питання обліково-аналітичного забезпечення управління зобов'язаннями загалом і, зокрема, кредиторською заборгованістю та банківськими кредитами.

Основні положення розділу викладено автором у працях [41-42].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Статистична оцінка діяльності підприємств меблевої промисловості

Меблева промисловість – одна з найбільш потужних галузей деревообробної промисловості України, суб'єкти господарювання якої виробляють меблі для оформлення житлових і офісних будівель.

За даними Української асоціації меблевиків, які оприлюднили на своєму офіційному сайті результати «Аналізу української меблевої галузі в умовах повномасштабної війни», проведені Дослідницькою агенцією Fama у співпраці із Державною установою «Офіс з розвитку підприємництва та експорту», станом на кінець 2023 року Волинська область є «абсолютним лідером з найбільшою середньою кількістю зареєстрованих співробітників у виробництві меблів, де в середньому працює 352 працівники» [43-44]. Рівненська та Харківська області дещо поступаються за цими показниками Волинській області, адже в цих областях працює в середньому відповідно 202 і 194 співробітників.

В Україні спостерігається нерівномірний територіальний розподіл щодо виготовлення меблів (таблиця 2.1). Даних за 2024 рік у відкритому доступі немає

Таблиця 2.1. – Аналіз структури обсягу виробництва меблів суб'єктами господарювання в Україні в розрізі окремих регіонів за 2014-2023 роки

Регіон	Питома вага, %									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Волинська область	к	к	12,8	12,4	к	к	к	к	к	к
Дніпропетровська область	7,6	8,9	9,1	9,8	8,0	8,7	8,3	8,4	6,3	7,3
Київська область	8,9	6,1	6,8	6,5	7,4	7,3	8,8	6,6	6,5	7,7
Львівська область	11,9	12,1	11,5	13,5	14,6	16,7	17,5	18,4	24,5	24,3
Харківська область	14,2	14,6	13,6	10,8	10,9	9,9	9,0	7,5	4,5	6,2
м. Київ	8,4	8,8	10,4	10,1	11,5	12,5	12,7	14,0	9,0	9,7

к – дані є конфіденційними і не оприлюднюються.

Джерело: [45].

Наведений у таблиці 2.1 територіальний розподіл виробництва продукції меблевої промисловості України показує, що найбільша частка припадає на суб'єкти господарювання Львівської області (в середньому за період дослідження 16,5% від обсягів виробництва в країні), Волинської області (12,6%), м. Київ (10,7%), Харківської області (10,1%), Дніпропетровської (8,2%), Київської області (7,3%) та Волинської (8,3%) областей – в середньому за період дослідження 65,4% загального обсягу виробництва меблів в Україні. З початком війни зафіксовано значне зростання питомої ваги суб'єктів господарювання Львівської області у виробництві меблів до понад 25%, до того ж показник протягом періоду дослідження постійно зростає (за винятком 2016 року). В інших областях, відповідно, спостерігається зменшення питомої ваги у виробництві меблів.

Значну частина меблів в Україні виробляють ФОПи (рисунок 2.1). Так, протягом 2014-2021 років питома вага ФОПів в обсягу виробництва меблів в Україні складала близько 12-15% від їх загального виробництва. У 2022-2023 роках, у зв'язку з війною, ці показники зазнали значного зменшення (2,01% у 2022 році, 1,94% у 2023 році і 3,14% у 2024 році).

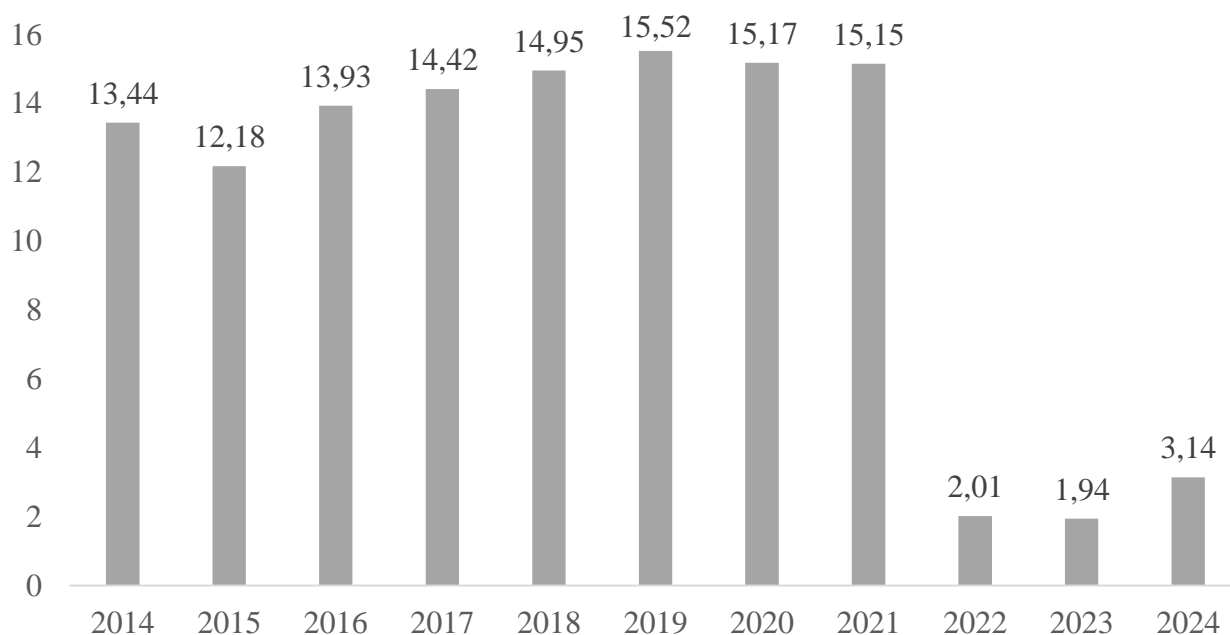

Рисунок 2.1 Динаміка питомої ваги ФОПів в обсягу виробництва меблів в Україні у 2014-2024 роках, %

Джерело: побудовано автором за даними [45].

Дослідимо динаміку кількості підприємств з виробництва меблів в Україні за 2010-2024 роки (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. – Аналіз динаміки кількості підприємств з виробництва меблів в Україні за 2010-2024 роки

Рік	Усього, од.	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікро-підприємства	
		К-ть, од.	ПВ, %	К-ть, од.	ПВ, %	К-ть, од.	ПВ, %	К-ть, од.	ПВ, %
2010	1558	1	0,1	133	8,5	1424	91,4	1074	68,9
2011	1512	1	0,1	130	8,6	1381	91,3	1044	69,0
2012	1428	2	0,1	131	9,2	1295	90,7	972	68,1
2013	1591	2	0,1	121	7,6	1468	92,3	1150	72,3
2014	1401	2	0,2	114	8,1	1285	91,7	1031	73,6
2015	1387	1	0,1	107	7,7	1279	92,2	1047	75,5
2016	1161	1	0,1	103	8,9	1057	91,0	825	71,1
2015	1272	1	0,1	112	8,8	1159	91,1	919	72,2
2018	1331	1	0,1	115	8,6	1215	91,3	958	72,0
2019	1408	1	0,1	119	8,4	1288	91,5	1019	72,4
2020	1448	1	0,1	115	7,9	1332	92,0	1063	73,4
2021	1475	1	0,1	116	7,9	1358	92,0	1085	73,6
2022	1092	1	0,1	102	9,3	989	90,6	770	70,5
2023	1231	1	0,1	98	8,0	1132	91,9	926	75,2
2024	1197	1	0,1	97	8,1	1099	91,8	903	75,4
2024/2010, абс.	-361	0	0	-36	-0,4	-325	0,4	-171	6,5
2024/2010, відн.	-23,2	0	x	-27,1	x	-22,8	x	-15,9	x

Джерело: розрахунки автора за даними [46].

Наведений у таблиці 2.2 аналіз динаміки кількості підприємств з виробництва меблів показав, що переважна кількість виробників меблів в Україні (в середньому за період дослідження 91,5%) – це малі підприємства з чисельністю працюючих до 50 осіб. Середні підприємства, чисельність працівників яких коливається від 51 до 250 осіб, становлять в середньому 8,4% усіх меблевих підприємств країни, а на великі (з чисельністю працівників понад 250 осіб) припадає 0,1% загальної кількості виробників. Зазначимо, що значна кількість малих підприємств з виробництва меблів – це мікропідприємства, кількість яких становить в середньому 72,0% від загальної кількості підприємств-виробників меблів.

Загалом за період дослідження кількість підприємств з виробництва меблів в Україні зменшилась на 361 од. (23,2%), в тому числі за рахунок зменшення кількості середніх підприємств на 36 од. (0,4%) і малих підприємств на 325 од.

(0,4%), в тому числі мікропідприємств на 171 од. (6,5%). При цьому кількість великих підприємств з виробництва меблів протягом 2010-2024 років є стабільною (2 підприємства у 2012-2014 роках і 1 підприємство для всіх інших періодів).

На рисунку 2.2 наведемо розподіл кількості підприємств з виробництва меблів в Україні в розрізі основних КВЕДів.

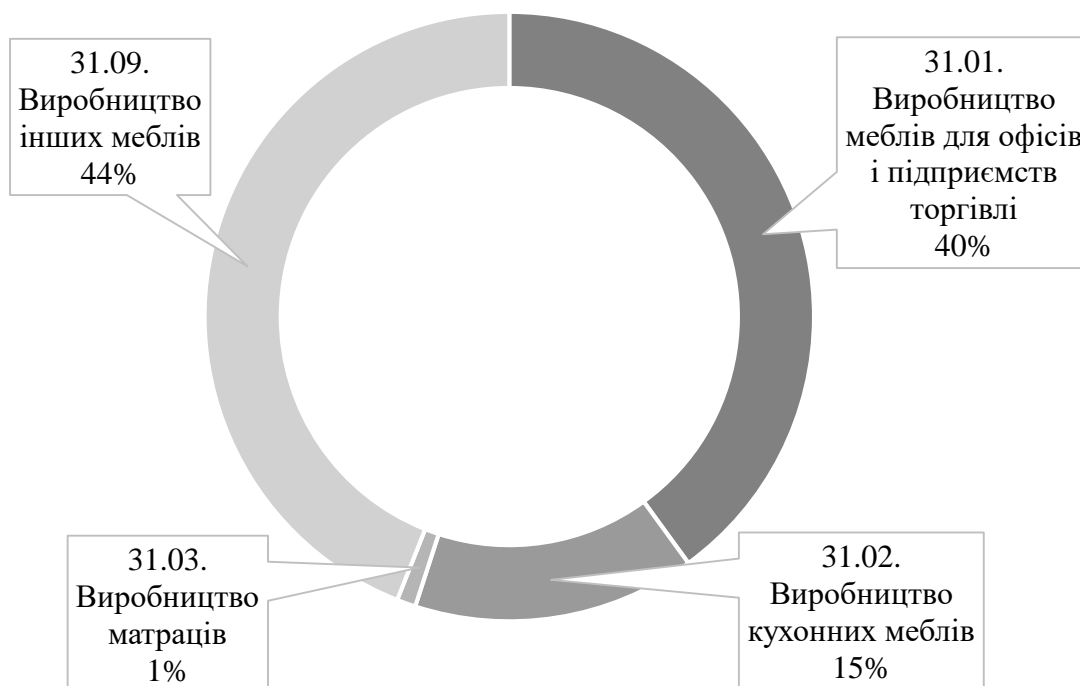

Рисунок 2.2 Розподіл кількості підприємств з виробництва меблів в Україні у розрізі основних КВЕДів у 2024 році, %

Джерело: побудовано автором за даними [46].

Дані рисунка 2.2 показують, що найбільше підприємств меблевої промисловості спеціалізується на виробництві інших меблів (44%) та виробництві меблів для офісів і підприємств торгівлі (40%). Значно менша кількість підприємств виробляє кухонні меблі (15% від загальної кількості виробників меблів) і найменше (1%) займається виробництвом матраців.

Дослідимо динаміку обсягів виробництва меблів в Україні за 2012-2024 роки (таблиця 2.3). В таблиці наведено дані про виробництво для великих та

середніх підприємств разом, оскільки Державна служба статистики не оприлюднила статистичних даних окремо для кожної групи підприємств.

Таблиця 2.3. – Аналіз динаміки обсягів виробництва меблів в Україні за 2012-2024 роки

Рік	Усього, тис. грн.	У тому числі					
		великі та середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %
2012	7734526,2	6486637,0	83,9	1247889,2	16,1	371123,6	4,8
2013	7857461,3	6401060,0	81,5	1456401,3	18,5	429724,4	5,5
2014	9881139,9	8287824,5	83,9	1593315,4	16,1	487215,3	4,9
2015	11616623,7	9887446,5	85,1	1729177,2	14,9	523828,3	4,5
2016	13949825,3	11455755,7	82,1	2494069,6	17,9	816531,6	5,9
2015	18139673,8	15288434,4	84,3	2851239,4	15,7	832079,8	4,6
2018	21666088,6	17775703,9	82	3890384,7	18,0	1119665,0	5,2
2019	23652553,1	18789898,7	79,4	4862654,4	20,6	1377498,4	5,8
2020	26588921,1	21406174,9	80,5	5182746,2	19,5	1525419,0	5,7
2021	35261700,5	28490146,9	80,8	6771553,6	19,2	2128389,1	6,0
2022	27484818,6	22466188,9	81,7	5018629,7	18,3	1735614,2	6,3
2023	37031514,4	29189107,4	78,8	7842407,0	21,2	2551510,0	6,9
2024	45288362,2	36118391,1	78,8	9169971,1	21,2	3326991,8	6,9
2024/2010, абс.	37553836,0	29631754,1	-5,1	7922081,9	5,1	2955868,2	2,1
2024/2010, відн.	485,5	456,8	-6,1	634,8	31,7	796,5	43,8

Джерело: розрахунки автора за даними [47].

Наведений у таблиці 2.3 аналіз динаміки обсягів виробництва меблів показав, що переважну їх більшість у вартісному вимірнику в Україні виробляють великі та середні підприємства (в середньому за період дослідження 82,0%). Відповідно, малі підприємства виробляють близько 18,0% меблів, з них мікропідприємства 5,5% меблів.

Загалом за період дослідження обсяги виробництва меблів в Україні збільшились на 375538836,0 тис. грн. (485,5%), в тому числі за рахунок збільшення обсягів виробництва великих і середніх підприємств на 29631754,1 тис. грн. (456,8%) і малих підприємств на 7922081,9 тис. грн. (634,8%), в тому числі мікропідприємств на 2955868,2 тис. грн. (796,5%).

Головна характеристика меблевого ринку України – перевищення експорту меблів з України над імпортом в країну, тобто меблева галузь України є експортно-орієнтованою. Україна постачає меблі у 90 країн світу. За статистикою Україна займає 41 місце у світі за рівнем експорту в сфері

меблевого виробництва. 60-70% меблевої продукції в країні вітчизняного виробництва.

Дослідимо динаміку і структуру експорту та імпорту меблів в Україні у 2013-2024 роках (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4. – Аналіз динаміки і структури експорту та імпорту меблів в Україні у 2013-2024 роках

Рік	Експорт			Імпорт		
	млн. дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу	млн. дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу
2013	555,88	109,3	0,9	454,39	82,6	0,6
2014	531,19	95,6	1,0	323,74	71,2	0,6
2015	397,19	74,8	1,0	162,04	50,1	0,4
2016	397,83	100,2	1,1	213,18	131,6	0,5
2017	542,31	136,3	1,3	257,00	120,6	0,5
2018	625,80	115,4	1,3	324,20	126,1	0,6
2019	675,80	108,0	1,4	370,19	114,2	0,6
2020	750,39	111,0	1,5	427,54	115,5	0,8
2021	1051,11	140,1	1,5	582,61	136,3	0,8
2022	806,40	76,7	1,8	314,19	53,9	0,6
2023	786,49	97,5	2,2	354,96	113,0	0,6
2024	909,00	115,6	2,2	414,00	116,6	0,6
2024 до 2013	353,12	6,28	1,3	-40,39	34,03	0,0

Джерело: побудовано автором за даними [48].

Наведений у таблиці 2.4 аналіз динаміки і структури експорту та імпорту меблів в Україні показав, що обсяги експорту меблів в Україні зростали практично протягом всього періоду дослідження (виняток становлять 2014-2015 і 2022-2023 роки, які припадають на початок війни).

Відповідно, обсяги імпорту меблів в Україні також зростали практично протягом всього періоду дослідження (виняток становлять 2013-2015 і 2022 роки, що також пов'язано з війною).

Індекси обсягів виробництва, експорту та імпорту меблі в Україні у 2013-2019 роках подано на рисунку 2.3.

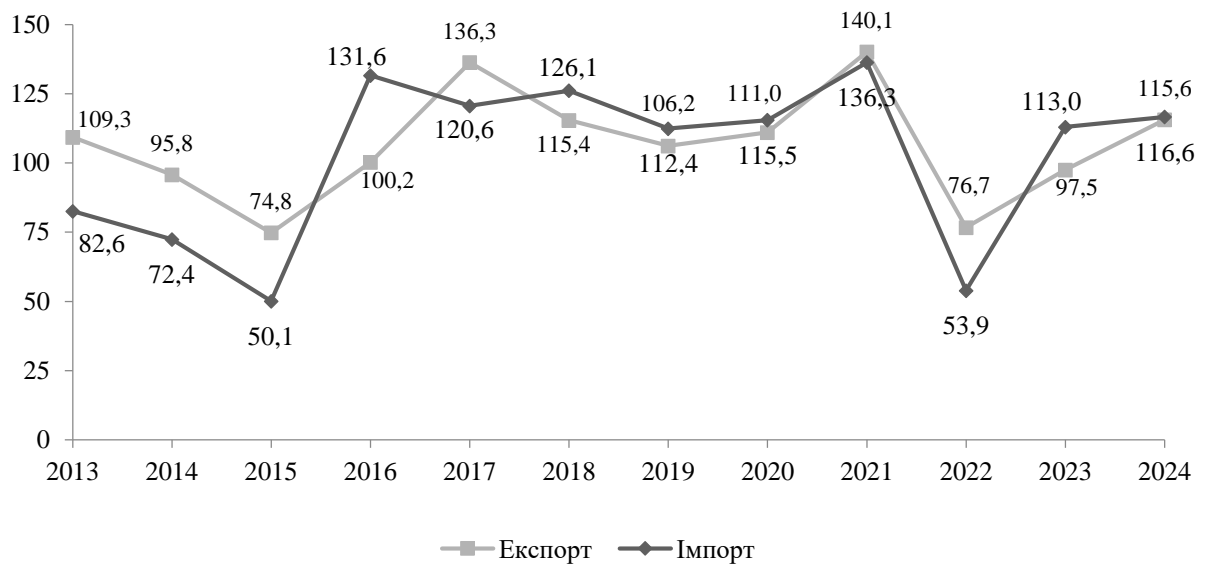

Рисунок 2.3 Індеси обсягів експорту та імпорту меблів в Україні у 2013-2024 роках

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.4.

Дослідимо динаміку частки експорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів у 2018-2024 роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5. – Аналіз динаміки частки експорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів у 2018-2024 роках

Макрорегіон	Питома вага експорту продукції меблевої галузі, %							2024 до 2018, пункти структури
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Європа	90	91	93	93	95	96	96	+6
Азія	8	7	6	6	3	2	2	-6
Північна Америка	1	1	< 1	< 1	1	1	1	-
Африка	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	-
Океанія	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	-
Південна Америка	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	-

Джерело: [43].

Наведений у таблиці 2.5 аналіз динаміку частки експорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів показав, що основним макрорегіоном, куди Україна постачає меблі, є Європа, причому питома вага меблів для цього регіону зростає від 90% у 2018 році до 96% у 2024 році.

За даними Української асоціації меблевиків [43-44], найбільшим експортером українських меблів в Європі та й загалом у світі є Польща (питома вага експорту зменшується від 36% у 2018 році до 29% у 2023 році і до 28,6% у

2024 році) і Німеччина (питома вага експорту збільшується від 12% у 2018 році до 21% у 2023 році і до 21,1% у 2024 році).

Відповідно, питома вага експорту меблів українських виробників в Азію зменшується від 8% у 2018 році до 2% у 2024 році.

Найбільш суттєве падіння продажів меблів українських виробників зафіксовано «в країни Азії та Африки, де сума експорту впала у 3 та 2 рази відповідно» [43-44].

Дослідимо динаміку частки імпорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів у 2018-2024 роках (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6. – Аналіз динаміки частки експорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів у 2018-2024 роках

Макрорегіон	Питома вага імпорту продукції меблевої галузі, %							2024 до 2018, пункти структури
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Азія	55	37	39	40	38	58	60	+5
Європа	43	61	60	59	62	41	39	-4
Північна Америка	1	1	1	1	1	1	1	-
Південна Америка	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	-
Африка	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	< 1	-
Океанія	< 1	< 1	< 1	< 1	0	0	0	-1

Джерело: [43-44].

Наведений у таблиці 2.6 аналіз динаміку частки імпорту продукції меблевої галузі України у розрізі макрорегіонів показав, що основним макрорегіоном, звідки постачають меблі в Україні, у 2018 і 2023 роках є Азія – питома вага меблів з цього регіону становить 55% у 2018 році і 60% у 2024 році.

Відповідно, протягом 2019-2022 років в обсягам імпорту меблів в Україну переважала Європа, з питоною вагою близько 60%.

На інші макрорегіони припадає не більше 1-2% обсягу імпорту меблів в Україну.

Найбільшим імпортером меблів для України є Китай (питома вага імпорту збільшується від 44% у 2018 році до 55% у 2023 році) і Польща (питома вага експорту збільшується від 9% у 2018 році до 11% у 2023 році).

Таким чином, аналіз меблевої галузі України дозволив визначити її сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7. – SWOT-аналіз меблевої промисловості України

<p style="text-align: center;">Сильні сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стійкість вітчизняних виробників меблів в умовах зовнішніх загроз (війна, відключення електроенергії тощо); - наявність виробничих потужностей; - наявність природних ресурсів (сировинної бази); - висока якість меблів; - креативність (проектування, дизайн); - широкий асортимент меблевої продукції; - відносно недорога робоча сила; - зручне географічне положення країни; - недорога інфраструктура (комунальні та складські послуги, перевезення тощо) 	<p style="text-align: center;">Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - переважання малого бізнесу в галузі; - ускладнена логістика (частково заблоковані / закриті кордони та вихід до моря); - нестача кваліфікованих кадрів (відтік за кордон); - система освіти (недостатня кількість профільних закладів освіти)
<p style="text-align: center;">Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - припинення експорту до країн-агресорів і орієнтація на іноземні ринки; - залучення міжнародних партнерів та донорів; - виконання малих і середніх замовлень на умовах аутсорсингу для китайських виробників; - зростання попиту та участь у відновленні зруйнованого житла; - залучення жінок до навчання галузевим професіям для подолання браку кадрів 	<p style="text-align: center;">Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - економічна нестабільність в країні; - економічна та політична криза в світі; - загострення питання безпеки для виробництва та інфраструктури галузі; - зниження споживчого попиту на внутрішньому ринку; - активізація бойових дій та посилена мобілізація; - втрата спеціалістів

Джерело: складено автором з використанням даних [43-44].

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок про нерівномірний територіальний розподіл щодо виготовлення меблів в Україні, переважання в галузі малого бізнесу, перевищення експорту меблів над імпортом. Проведено також SWOT-аналіз меблевої промисловості України.

2.2. Організація обліку зобов'язань

Бухгалтерський облік на підприємствах меблевої промисловості ведеться згідно з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [30], затверджених положень (стандартів) бухгалтерського обліку з метою забезпечення єдиних (постійних) принципів, методів, процедур при відображенні поточних операцій в обліку та складання фінансової звітності.

Зокрема, облік зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості ведеться відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28], яке «визначає методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про зобов'язання та розкриття інформації в фінансовій звітності» [28].

До зобов'язань відносять всю заборгованість, яку має підприємство перед фізичними, юридичними особами та державою.

Згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [28], складовими зобов'язань підприємства є поточні зобов'язання, довгострокові зобов'язання, забезпечення зобов'язань, непередбачені зобов'язання і доходи майбутніх періодів.

Виділимо основні завдання організації бухгалтерського обліку зобов'язань:

- чітке та відповідальне документальне забезпечення розрахунків;
- вчасність та повнота внесення даних первинного обліку в реєстри бухгалтерського обліку;
- правдива інформація про зобов'язання у фінансовій звітності підприємства та примітках до неї.

Вищезазначені етапи організації бухгалтерського обліку зобов'язань перебувають у тісному взаємозв'язку і повністю залежать від того, наскільки якісно відображені первинні дані у відповідних документах.

В наказі про облікову політику підприємства мають бути врегульовані наступні питання щодо відображення в бухгалтерському обліку зобов'язань:

- види резервів, що створюються саме на цьому підприємстві;
- основні джерела, порядок формування, а також напрями використання резервів;
- терміни проведення інвентаризації зобов'язань підприємства;
- перелік первинних документів з бухгалтерського обліку зобов'язань, а також графік їх документообігу;
- процедури контролю цільового фінансування, коштів резервів та фондів, контроль правильності розрахунків з кредиторами підприємства;

–система субрахунків і аналітичних рахунків, які використовуються на підприємстві для відображення в бухгалтерському обліку операцій з зобов'язаннями.

Розглянемо основні положення облікової політики ДП «Ламелла». До складу облікового апарату підприємства входить три працівники: головний бухгалтер, бухгалтер-фінансист і бухгалтер-касир. На підприємстві застосовується автоматизована форма бухгалтерського обліку.

На ДП «Ламелла» затверджене і діє Положення про облікову політику підприємства, в якому в частині обліку зобов'язань зазначено, що зобов'язання визнаються тільки тоді, коли актив отримано, або коли компанія має безвідмовну угоду придбати актив. Крім того, зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення.

З метою бухгалтерського обліку зобов'язання підприємства поділяються на довгострокові, поточні, забезпечення і доходи майбутніх періодів.

Довгострокові зобов'язання відображаються в балансі ДП «Ламелла» за їх теперішньою вартістю, в свою чергу визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язань.

Довгострокові зобов'язання підприємства представлені в балансі небанківськими позиками та банківськими кредитами.

Поточні зобов'язання відображаються на балансових рахунках за сумою погашення. Поточні зобов'язання ДП «Ламелла» включають кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги, поточну заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками б бюджетом, іншу кредиторську заборгованість.

Інвентаризація зобов'язань підприємства проводиться раз на рік перед складанням річної фінансової звітності.

Також в наказі про облікову політику ДП «Ламелла» зазначено, що на підприємстві використовується «План рахунків бухгалтерського обліку активів,

капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [37], тому робочого плану рахунків на підприємстві не розроблено.

Господарські операції з обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Записи в облікових реєстрах проводяться на підставі первинних документів. Особливість зобов'язань в тому, що вони виникають на підставі попередньо укладеного договору.

Додатком до наказу про облікову політику підприємства є затверджений перелік форм первинних документів. Зокрема, щодо документування господарських операцій за розрахунками з оплати праці (поточні зобов'язання), то відповідно до наказів Державної служби статистики України на ДП «Ламелла» затверджені типові форми первинного обліку з обліку особового складу (додаток В). Усі наведені в таблиці форми використовуються на підприємствах меблевої промисловості як первинні документи з обліку поточних зобов'язань, а саме розрахунків з оплати праці.

Розглянемо документування основних видів зобов'язань (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8. – Організація документування зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості

Операції із зобов'язаннями	Документи для відображення їх в бухгалтерському обліку
1	2
Одержання кредиту	Виписки банку
Використання позикових коштів, перерахування банку суми боргу та відсотків за кредит	Платіжні доручення, які потім підтверджуються виписками банку
Нарахування відсотків	Розрахунок бухгалтерії
Вексельні зобов'язання	Договір, акт приймання-передачі, довіреність, акт пред'явлення векселя до акцепту, авізо (заява на акцепт), реєстр тощо
Довгострокові зобов'язання за облігаціями	Розрахунок та довідка бухгалтерії, ПКО, виписка банку тощо
Зобов'язання з оренди	Договір, акт приймання-передачі основних засобів, платіжні доручення, розрахунок (довідка) бухгалтерії тощо
Переведення довгострокового зобов'язання до складу поточних зобов'язань	Довідка бухгалтерії, платіжне доручення або ВКО

Продовження таблиці 2.8

1	2
Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками	Документи постачальника: рахунок-фактура, рахунок, накладна, податкова накладна, акт приймання робіт, послуг, ТНН тощо
Нарахування податків	Розрахунок бухгалтерії
Розрахунки з ПДВ	Податкова накладна
Перерахування податків та обов'язкових платежів	Платіжні доручення, які потім підтверджуються виписками банку
Поточні розрахунки з учасниками (засновниками)	Відомість обліку дивідендів (згідно положень статуту щодо порядку нарахування та виплати дивідендів або частки прибутку)
Розподіл прибутку між засновниками	Протокол зборів засновників
Доходи майбутніх періодів (оренда, плата за комунальні послуги тощо)	Виписка банку, ПКО
Віднесення доходів майбутніх періодів до доходу звітнього періоду	Довідка бухгалтерії

Джерело: складено автором за даними підприємства.

Також додатком до наказу про облікову політику на ДП «Ламелла» є перелік осіб, які мають право давати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарської операції, пов'язаної з відпуском (витрачанням) грошових коштів і документів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів та іншого майна.

Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передачу їх у встановлені графіком документообороту терміни для відображення у бухгалтерському обліку, за достовірність даних, наведених у документах, несуть особи, які склали і підписали ці документи.

Облік зобов'язань на ДП «Ламелла» веде бухгалтер-фінансист, про що зазначено в його посадовій інструкції.

На рахунках 67, 68 аналітичний облік на ДП «Ламелла» не ведеться.

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами, які не є поточними зобов'язаннями, ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики». За кредитом цього рахунку «відображаються суми одержаних довгострокових позик, а також переведення короткострокових (відстрочених), за дебетом – погашення заборгованості за

ними та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями» [49].

При відображенні в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з довгостроковими позиками, суми відсотків за користування кредитом списуються на субрахунок 792 «Результат фінансових операцій» з субрахунку 951 «Відсотки за кредит», частина довгострокового зобов'язання, яка підлягає погашенню в терміни до 12-ти місяців, списується на рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями».

Для розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, на підприємстві призначено рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди», який має такі субрахунки: 531 «Зобов'язання з фінансової оренди»; 532 «Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів».

За кредитом рахунка 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» відображають «нарахування заборгованості перед орендодавцем за одержані об'єкти довгострокової оренди, за дебетом – її погашення, переведення до короткострокових зобов'язань, списання тощо» [49].

Наприклад, нарахування заборгованості за основними засобами, взятими у фінансову оренду, відображають такими записами:

– виникнення заборгованості: Дт 10 «Основні засоби», Кт 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»;

– погашення заборгованості: Дт 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди», Кт 30 «Готівка», Кт 31 «Рахунки в банках».

Облік поточних зобов'язань підприємства перед банками за одержаними від них кредитами (позиками), термін повернення яких не перевищує 12-ти місяців від дати балансу, і за позиками, термін сплати яких минув, ведеться на рахунку 60 «Короткострокові позики». За кредитом рахунка відображають суми одержаних кредитів (позик), а за дебетом – суми їх погашення:

– одержання короткострокових кредитів в обліку: Дт 31 «Рахунки в банках», Кт 60 «Короткострокові позики»;

– погашення короткострокових кредитів з поточного рахунка: Дт 60 «Короткострокові позики», Кт 31 «Рахунки в банках».

Якщо термін погашення довгострокового зобов'язання – 12 місяців від дати балансу, його переводять із довгострокових і обліковують як поточні зобов'язання на рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями». За кредитом рахунка 61 відображають ту частину довгострокових зобов'язань, яка має бути погашена протягом 12-ти місяців від дати балансу, за дебетом – погашення поточної заборгованості, списання її.

Погашення кредиту перед банком відображається у розрахунку бухгалтерії «Кредитний рахунок» та окремим рядком у виписках банку.

Інформацію про обороти за місяць за кредитом рахунків, які стосуються рахунків у банках, можна знайти у журналах-ордерах по відповідних рахунках.

Операції з одержання довгострокових і короткострокових позик та інші операції, облік яких ведеться на рахунках 50 «Довгострокові позики» і 60 «Короткострокові позики», відображаються у журналі-ордері 2. Записи здійснюються на підставі виписок банку і доданих до них документів, що засвідчують рух позикових коштів.

Для обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками за одержані ТМЦ, виконані роботи і надані послуги ведеться рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який має такі субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»; 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

За кредитом рахунка 63 «відображається заборгованість за одержані від постачальників і підрядників ТМЦ, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання» [49]. Дебетове сальдо рахунка 63 показує, що платіжні документи оплачено, а товарно-матеріальні цінності не одержано. Це сальдо відображають в активі балансу за відповідною статтею.

Сальдо на кінець місяця наводиться за кожним постачальником та підрядником і переноситься у відомість аналітичного обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками на наступний місяць.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками, покупцями і замовниками, різними дебіторами і кредиторами, за податками і платежами, довгострокових і поточних зобов'язань (крім зобов'язань, облік яких ведеться у журналі-ордері 2) здійснюється у журналі-ордері 3 та відомостях аналітичного обліку.

Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства призначено рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». За кредитом рахунку 64 відображають «нараховані платежі до бюджету, за дебетом – належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо» [49].

Облік розрахунків зі страхування ведеться на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням». За кредитом цього рахунку «відображаються нараховані зобов'язання за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти, за дебетом – погашення заборгованості та витрачання коштів страхування на підприємстві» [49].

Узагальнення інформації про розрахунки з персоналом з оплати праці ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». За кредитом рахунку 66 «відображаються нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога за тимчасовою непрацездатністю, інші нарахування, за дебетом – виплата заробітної плати, премії, допомоги тощо, а також суми утриманих податків, платежів за виконавчими документами, вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів в рахунок заробітної плати та інші утримання із сум оплати праці персоналу» [49].

Погашення зобов'язання може бути здійснено: сплатою грошових коштів; передаванням інших активів; наданням послуг; заміною цього зобов'язання іншим; перетворенням цього зобов'язання цього зобов'язання на капітал; відмовою кредитора від своїх прав або позбавленням їх. В останньому випадку погашення зобов'язання не потребує сплати коштів кредитору. Однак зарахування, наприклад, кредиторської заборгованості (внаслідок закінчення

терміну позовної давності), до складу прибутку підприємства означає збільшення суми його зобов'язань з податку на прибуток.

Покажемо відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємств, в тому числі й меблевої промисловості. Однією із головних складових фінансової звітності є форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Пасивну частину балансу характеризують зобов'язання та власний капітал. Отже, зобов'язання є однією з важливих частин балансу. Порядок відображення зобов'язань підприємств меблевої промисловості у балансі подано у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9. – Відображення зобов'язань у балансі

Види зобов'язань		Зміст облікових об'єктів	Відображення в балансі	Код рахунка
Довгострокові	Довгострокові кредити банків	Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки. Відображаються на балансі за їх справжньою вартістю, визначення якої залежить від умов і виду зобов'язань	Рядок 1510 ф1	Рахунок 50 «Довгострокові позики» субрахунки 501-504
Поточні	Короткострокові кредити банків	Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення	Рядок 1600 ф1	Рахунок 60 «Короткострокові позики» субрахунки 601-606
	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями		Рядок 1610 ф1	Рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» субрахунки 611-612
	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Рядок 1615 ф1	Рахунок 63 «Рахунки з постачальниками і підрядниками» субрахунки 631-632
	Поточна заборгованість за розрахунками: - за отриманими авансами		Рядок 1635 ф1	Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», субрахунок 681
	- за бюджетом		Рядок 1620 ф1	Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами», субрахунки 641, 643, 644
	- зі страхування		Рядок 1625 ф1	Рахунок 65 «Розрахунки за страхування», субрахунок 651-655
	- з оплати праці		Рядок 1630 ф1	Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», субрахунки 661-668
	Інші поточні зобов'язання		Рядок 1690 ф1	Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», субрахунок 685
Напередбачені зобов'язання	Класифікуються за видами діяльності	Враховуються на позабалансовому обліку за обліковою оцінкою	На балансі не відображаються	Рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання»

Джерело: складено автором.

Отже, зобов'язання знаходять своє відображення у фінансовій звітності, зокрема, у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

2.3. Аналіз зобов'язань

Визначимо послідовність аналізу зобов'язань підприємств меблевої промисловості таким чином: аналіз складу, динаміки та структури зобов'язань; аналіз складу, динаміки та структури поточних зобов'язань; аналіз структури джерел фінансових ресурсів. При проведенні аналізу будемо використовувати дані Державної служби статистики України (для підприємств меблевої промисловості, зокрема, класу 31.09 «Виробництво інших меблів») і дані фінансової звітності ДП «Ламелла» (Закарпатська область, м. Тячів, основний вид діяльності 31.09 «Виробництво інших меблів»).

Проведемо аналіз динаміки зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів (класу 31.09 згідно КВЕД-2010) (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10. – Аналіз динаміки зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника, тис. грн.			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Довгострокові зобов'язання	556861,9	640178,1	755088	83316,2	114909,9	15,0	17,9
Поточні зобов'язання	5040307,5	5879651,4	6268142	839343,9	388490,2	16,7	6,6
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	18771	-	18771	-18771	-	-100,0
Всього зобов'язань	5597169,4	6538600,5	7023230	941431,1	484629,1	16,8	7,4

Джерело: розрахунки автора за даними [50].

Відповідно до наведених у таблиці 2.10 даних, робимо висновок, що до складу зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів згідно балансу входять довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання і зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами

вибуття. Отже, сума зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів в Україні у 2023 році збільшилась на 941431,1 тис. грн. або на 16,8% завдяки збільшенню всіх складових зобов'язань: на 83316,2 тис. грн. або на 15,0% довгострокових зобов'язань, на 839343,9 тис. грн. або на 16,7% поточних зобов'язань і появи зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття у сумі 18771,0 тис. грн.

У 2024 році сума зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів в Україні збільшилась на 484629,1 тис. грн. або на 7,4% завдяки збільшенню таких складових зобов'язань: на 114909,9 тис. грн. або на 17,9% довгострокових зобов'язань, на 388490,2 тис. грн. або на 6,6% поточних зобов'язань. Водночас спостерігається повне погашення зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття у сумі 18771,0 тис. грн.

Проведемо аналіз динаміки зобов'язань ДП «Ламелла» за 2022-2024 роки (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11. – Аналіз динаміки зобов'язань ДП «Ламелла» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника, тис. грн.			Відхилення			
	2022	2023	2024	Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Довгострокові зобов'язання	30619	57343	59749	26724	2406	87,3	4,2
Поточні зобов'язання	54396	43315	112626	-11081	69311	-20,4	160,0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Всього зобов'язань	85015	100658	172375	15643	71717	18,4	71,2

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Відповідно до наведених у таблиці 2.11 даних, робимо висновок, що до складу зобов'язань ДП «Ламелла» згідно балансу входять довгострокові та поточні зобов'язання. Отже, сума зобов'язань ДП «Ламелла» у 2023 році збільшилась на 15643 тис. грн. або на 18,4% завдяки збільшенню на 26724 тис. грн. або на 87,3% поточних зобов'язань, в той час як довгострокові зобов'язання зменшились на 11081 тис. грн. або на 20,4%.

У 2024 році сума зобов'язань ДП «Ламелла» збільшилась на 71717 тис. грн. або на 71,2% завдяки збільшенню поточних зобов'язань на 2406 тис. грн. або на 4,2% і довгострокових зобов'язань на 69311 тис. грн. або на 160,0%

Проведемо аналіз структури зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12. – Порівняльний аналіз структури зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки

Показник	Питома вага, %						Відхилення, пункти структури		
	Підприємства з виробництва інших меблів (31.09)			ДП «Ламелла»					
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Довгострокові зобов'язання	9,9	9,8	10,8	36,0	57,0	34,7	26,1	47,2	23,9
Поточні зобов'язання	90,1	89,9	89,2	64,0	43,0	65,3	-26,1	-46,9	-23,9
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		0,3						-0,3	
Всього зобов'язань	100	100	100	100	100	100	x	x	x

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства і [50].

Відповідно до наведених у таблиці 2.12 даних, робимо висновок, що структура зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів і ДП «Ламелла» має суттєву різницю.

Найбільшу питому вагу у складі зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів займають поточні зобов'язання: 90,1% у 2022 році, 89,9% у 2023 році і 89,2% у 2024 році. Відповідно, довгострокові зобов'язання підприємств з виробництва інших меблів займають у структурі зобов'язань 9,9% у 2022 році, 9,8% у 2023 році і 10,8% у 2024 році. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття цих підприємств займають незначну питому вагу у структурі зобов'язань, а саме 0,3% у 2023 році. Тобто, протягом періоду дослідження структуру зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів можна вважати стабільною.

Зовсім інша ситуація із структурою зобов'язань має ДП «Ламелла», яка до того ж зазнає значної зміни в часі. Отже, у 2022 і 2024 роках найбільшу питому вагу у складі зобов'язань підприємства займають поточні зобов'язання (64,0% і 65,3% відповідно), тому питома вага довгострокових зобов'язань складає 36,0% у 2022 році і 34,7% у 2024 році. На противагу цьому, у 2023 році найбільшу питому вагу у складі зобов'язань підприємства займають довгострокові зобов'язання (57,0%), відповідно питома вага поточних зобов'язань за цей період складає 43,0%.

Таким чином, у структурі зобов'язань ДП «Ламелла» у 2023 році порівняно з 2022 роком відбулись значні зміни: питома вага довгострокових зобов'язань збільшилась на 19 відсоткових пункти, а питома вага поточних зобов'язань зменшилась на 19 відсоткових пункти. Аналогічно, у 2024 році порівняно з 2023 роком, навпаки, питома вага довгострокових зобов'язань зменшилась на 22,3 відсоткових пункти, а питома вага поточних зобов'язань збільшилась на 22,3 відсоткових пункти.

Порівняльний аналіз структури зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів і ДП «Ламелла» показав, що питома вага довгострокових зобов'язань у ДП «Ламелла» більша на 26,1 відсоткових пункти у 2022 році, на 47,2 відсоткові пункти у 2023 році і на 23,9 відсоткові пункти у 2024 році.

Відповідно, питома вага поточних зобов'язань у ДП «Ламелла» менша на 26,1 відсоткових пункти у 2022 році, на 47,2 відсоткові пункти у 2023 році і на 23,9 відсоткові пункти у 2024 році.

Оскільки поточні зобов'язання підприємств з виробництва інших меблів займають значну частку загальних зобов'язань, дослідимо їх динаміку і структуру.

Проведемо аналіз динаміки поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів (класу 31.09 згідно КВЕД-2010) (таблиця 2.13).

Відповідно до наведених у таблиці 2.13 даних, робимо висновок, що до складу поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів згідно балансу входять короткострокові кредити банків, поточна кредиторська

заборгованість, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів і відстрочені комісійні доходи від перестраховиків та інші поточні зобов'язання.

Таблиця 2.13. – Аналіз динаміки поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника, тис. грн.			Відхилення			
				Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Короткострокові кредити банків	557405,7	620541,4	692968,9	63135,7	72427,5	11,3	10,5
Поточна кредиторська заборгованість	3019611,5	3170428,8	3336368,3	150817,3	165939,5	5,0	5,0
Поточні забезпечення	99918,0	114305,0	150789,0	14387	36484	14,4	24,2
Доходи майбутніх періодів і відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	315,0	20778,0	59541,3	20463	38763,3	6496,2	65,1
Інші поточні зобов'язання	1363057,3	1953598,2	2028474,1	590540,9	74875,9	43,3	3,7
Всього поточних зобов'язань і забезпечень	5040307,5	5879651,4	6268141,6	839343,9	388490,2	16,7	6,2

Джерело: розрахунки автора за даними [50].

Отже, сума поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів в Україні у 2023 році збільшилась на 839343,9 тис. грн. або на 16,7% завдяки збільшенню всіх складових: на 63135,7 тис. грн. або на 11,3% короткострокових кредитів банків, на 150817,3 тис. грн. або на 5,0% поточної кредиторської заборгованості, на 14387,0 тис. грн. або на 14,4% поточних забезпечень, на 20463,0 тис. грн. або у 66 разів доходів майбутніх періодів і відстрочених комісійних доходів від перестраховиків, на 590540,9 тис. грн. або на 43,3% інших поточних зобов'язань.

У 2024 році сума поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів в Україні збільшилась на 388490,2 тис. грн. або на 6,2% завдяки збільшенню всіх складових: на 72427,5 тис. грн. або на 10,5% короткострокових кредитів банків, на 165939,5 тис. грн. або на 5,0% поточної кредиторської заборгованості, на 36484,0 тис. грн. або на 24,2% поточних забезпечень, на 38763,3 тис. грн. або на 65,1% майбутніх періодів і відстрочених комісійних

доходів від перестраховиків, на 74875,9 тис. грн. або на 3,7% інших поточних зобов'язань.

Проведемо аналіз динаміки поточних зобов'язань ДП «Ламелла» за 2022-2024 роки (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14. – Аналіз динаміки поточних зобов'язань ДП «Ламелла» за 2022-2024 роки

Показник	Значення показника, тис. грн.			Відхилення			
	2022	2023	2024	Абсолютне, тис. грн.		Відносне, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Короткострокові кредити банків	26780	11971	54578	-14809	42607	-55,3	78,1
Поточна кредиторська заборгованість	25428	26362		934	24592	3,7	48,3
Поточні забезпечення		3528	5438	3528	1910		35,1
Доходи майбутніх періодів і відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	2188	1454	1656	-734	202	-33,5	12,2
Всього поточних зобов'язань і забезпечень	54396	43315	112626	-11081	69311	-20,4	61,5

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства.

Відповідно до наведених у таблиці 2.14 даних, робимо висновок, що до складу поточних зобов'язань ДП «Ламелла» з виробництва інших меблів згідно балансу входять короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість, поточні забезпечення та інші поточні зобов'язання. Отже, сума поточних зобов'язань ДП «Ламелла» у 2023 році зменшилась на 11081 тис. грн. або на 20,4% завдяки зменшенню на 14809 тис. грн. або на 55,3% короткострокових кредитів банків і на 734 тис. грн. або на 33,5% інших поточних зобов'язань. Водночас збільшилась на 934 тис. грн. або на 3,7% поточна кредиторська заборгованість і з'явилися поточні забезпечення у сумі 3528 тис. грн.

У 2024 році сума поточних зобов'язань ДП «Ламелла» збільшилась на 69311 тис. грн. або на 61,5% завдяки збільшенню всіх складових, а саме на 42607 тис. грн. або на 78,1% короткострокових кредитів банків, на 24592 тис. грн. або на 48,3% поточної кредиторської заборгованості, на 1910 тис. грн. або на 35,1% поточних забезпечень, на 202 тис. грн. або на 12,2% інших поточних зобов'язань.

Проведемо аналіз структури поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15. – Порівняльний аналіз структури поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки

Показник	Питома вага, %						Відхилення, пункти структури		
	Підприємства з виробництва інших меблів (31.09)			ДП «Ламелла»					
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Короткострокові кредити банків	11,1	10,6	11,1	49,2	27,6	48,5	38,2	17,1	37,4
Поточна кредиторська заборгованість	59,9	53,9	53,2	46,7	60,9	45,2	-13,2	6,9	-8,0
Поточні забезпечення	2,0	1,9	2,4	-	8,1	4,8	-2,0	6,2	2,4
Доходи майбутніх періодів і відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	-	0,4	0,9	-	-	-	-	-0,4	-0,9
Інші поточні зобов'язання	27,0	33,2	32,4	4,0	3,4	1,5	-23,0	-29,9	-30,9
Всього поточних зобов'язань і забезпечень	100	100	100	100	100	100	x	x	x

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства і [51].

Відповідно до наведених у таблиці 2.15 даних, робимо висновок, що структура поточних зобов'язань досліджуваних підприємств певною мірою подібна із переважанням питомої ваги поточної кредиторської заборгованості: орієнтовно 54-90% для підприємств з виробництва інших меблів і 50-60% для ДП «Ламелла».

Значну питому вагу в структурі поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів займають інші поточні зобов'язання: 27,0% у 2022 році, 33,2% у 2023 році і 32,4% у 2024 році. Дещо меншу питому вагу в структурі поточних зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів займають короткострокові кредити банків: 11,1% у 2022 році, 10,6% у 2023 році і 11,1% у 2024 році. Питома вага поточних забезпечень цих підприємств складає близько 2%, а найменшою є питома вага доходів майбутніх періодів (менше 1%).

На ДП «Ламелла» досить значну питому вагу в структурі поточних зобов'язань займають короткострокові кредити банків: 49,2% у 2022 році, 27,6% у 2023 році і 48,5% у 2024 році. Поточні забезпечення має підприємство лише у 2023 році і їх питома вага у структурі поточних зобов'язань складає 8,1%. Найменшою в структурі поточних зобов'язань підприємства є питома вага інших поточних зобов'язань: 4,0% у 2022 році, 3,4% у 2023 році і 1,5% у 2024 році.

Порівняльний аналіз структури поточних зобов'язань показав переважання питомої ваги короткострокових кредитів банків у ДП «Ламелла» на 38,2 відсоткові пункти у 2022 році, на 17,1 відсоткові пункти у 2023 році і на 37,4 відсоткові пункти у 2024 році. Відповідно, аналіз також показав меншу питому вагу інших поточних зобов'язань у ДП «Ламелла» на 23,0 відсоткові пункти у 2022 році, на 29,9 відсоткові пункти у 2023 році і на 30,9 відсоткові пункти у 2024 році.

За рештою складових поточних зобов'язань ДП «Ламелла» у 2022 році питома вага нижча, ніж у загалом у підприємств з виробництва інших меблів. У 2023 році питома вага інших складових зобов'язань досліджуваних підприємств відрізняється несуттєво.

Проведемо порівняльний аналіз структури джерел фінансових ресурсів підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки (таблиця 2.16), щоб встановити роль зобов'язань у фінансуванні діяльності підприємств.

Відповідно до наведених у таблиці 2.16 даних, робимо висновок, що значення коефіцієнтів, які характеризують структуру джерел фінансових ресурсів підприємств з виробництва інших меблів і ДП «Ламелла» відповідають рекомендованим проміжкам значень.

Тобто, суму зобов'язань підприємства тримають під контролем, щоб вона не перевищила розмір власного капіталу. Тому можна стверджувати, що підприємства досліджуваного виду економічної діяльності є фінансово незалежними від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.16. – Порівняльний аналіз структури джерел фінансових ресурсів підприємств з виробництва інших меблів за 2022-2024 роки

Показник	Рекомендоване значення (проміжок)	Значення показника						Відхилення		
		Підприємства з виробництва інших меблів (31.09)			ДП «Ламелла»					
		2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Коефіцієнт фінансової незалежності	> 0,5	0,52	0,54	0,57	0,70	0,75	0,67	0,18	0,21	0,10
Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,48	0,46	0,43	0,30	0,25	0,33	- 0,18	- 0,21	- 0,10
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	1,10	1,17	1,31	2,39	3,01	2,01	1,29	1,84	0,71
Коефіцієнт фінансового ризику	< 1	0,91	0,86	0,77	0,42	0,33	0,50	- 0,49	- 0,52	- 0,27

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності підприємства і [50].

Зокрема, в кожній гривні джерел фінансування власні кошти підприємств з виробництва інших меблів складають 52 коп. у 2022 році, 54 коп. у 2023 році і 57 коп. у 2024 році. Відповідно, для ДП «Ламелла» ці значення є ще більшими і власні кошти в кожній гривні джерел фінансування становлять 70 коп. у 2022 році, 75 коп. у 2023 році і 67 коп. у 2024 році.

Згідно значення коефіцієнта фінансової залежності, в кожній гривні джерел фінансування позикові кошти (зобов'язання) підприємств з виробництва інших меблів складають 48 коп. у 2022 році, 46 коп. у 2023 році і 43 коп. у 2024 році. Відповідно, для ДП «Ламелла» ці значення є ще меншими і позикові кошти (зобов'язання) в кожній гривні джерел фінансування становлять 30 коп. у 2022 році, 25 коп. у 2023 році і 33 коп. у 2024 році

Згідно значення коефіцієнта фінансової стабільності, на кожен гривню залучених коштів (зобов'язань) підприємств з виробництва інших меблів припадає 1,10 грн. власних коштів у 2022 році, 1,17 грн. у 2023 році і 1,31 грн. у 2024 році. Відповідно, для ДП «Ламелла» ці значення є ще більшими і на кожен гривню залучених коштів (зобов'язань) підприємства припадає власних коштів 2,39 грн. у 2022 році, 3,01 грн. у 2023 році і 2,01 грн. у 2024 році.

Згідно значення коефіцієнта фінансового ризику, на кожен гривню власних коштів підприємств з виробництва інших меблів припадає 91 коп. залучених коштів (зобов'язань) у 2022 році, 86 коп. у 2023 році і 77 коп. у 2024 році. Відповідно, для ДП «Ламелла» ці значення є ще меншими і на кожен гривню власних коштів підприємства припадає залучених коштів (зобов'язань) 42 коп. у 2022 році, 33 коп. у 2023 році і 50 коп. у 2024 році.

Динаміка коефіцієнтів, які характеризують структуру джерел фінансових ресурсів підприємств з виробництва інших меблів, є позитивною і свідчить про посилення їх фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз статистичних даних показав, що у Волинській області зареєстрована найбільша по Україні середня кількість зареєстрованих працівників на підприємствах меблевої промисловості (352). Крім того, на Волині, поряд з Львівською, Харківською, Дніпропетровською та Київською областями, виробляється найбільше продукції меблевої промисловості. Серед виробників меблів переважна частка в їх кількості становлять малі підприємства (92%), і з них – мікропідприємства (72%). Значну частину меблів в країні виробляють ФОПи, а саме близько 12-15% у 2014-2021 роках. Експорт меблів в Україні переважає їх імпорт. Експортуються українські меблі переважно в Європу (близько 90%), а в обсягах імпорту меблів Україну лідирує Китай (понад 50%). SWOT-аналіз меблевої промисловості України дозволив виявити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози.

2. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах меблевої промисловості відбувається згідно вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», діючих національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також затвердженої на підприємствах облікової політики. Розглянуто основні положення облікової політики ДП

«Ламелла», де до складу облікового апарату входить три працівники, кожен з яких виконує посадові обов'язки відповідно до посадової інструкції. На підприємстві застосовується автоматизована форма бухгалтерського обліку з використанням бухгалтерської програми BAS. Організація обліку на підприємстві здійснюється відповідно до наказу про облікову політику. Підприємство перебуває на загальній системі оподаткування та подає всі форми фінансової звітності. Розглянуто організацію документування основних видів зобов'язань, а також порядок відображення зобов'язань підприємства у балансі.

3. Аналіз зобов'язань підприємств з виробництва інших меблів (клас 31.09 за КВЕД-2010) показав зростання загальної суми зобов'язань і загалом для підприємств цього виду діяльності, і для ДП «Ламелла». Однак якщо на підприємствах з виробництва інших меблів зростає одночасно сума довгострокових і поточних зобов'язань, то на ДП «Ламелла» при зростанні суми довгострокових зобов'язань поточні зобов'язання зменшуються. Структура зобов'язань підприємств показала переважання частки поточних зобов'язань. Аналіз динаміки поточних зобов'язань показав їх зростання протягом періоду дослідження на підприємствах з виробництва інших меблів, в той час як на ДП «Ламелла» спостерігається їх зменшення. Структура поточних зобов'язань досліджуваних підприємств певною мірою подібна із переважанням питомої ваги поточної кредиторської заборгованості. Також аналіз показав, що значення всіх коефіцієнтів, які характеризують структуру джерел фінансових ресурсів, відповідають рекомендованим і мають позитивну динаміку.

Основні положення розділу викладено автором у праці [52].

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На основі отриманих результатів, викладених у другому розділі роботи, напрямки вдосконалення організації обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості вбачаємо у вдосконаленні облікової політики зазначених підприємств у частині деталізації інформації про зобов'язання, посиленні аналітичності бухгалтерського обліку, а також використанню економіко-математичного моделювання для прогнозування обсягів поточних зобов'язань, а саме кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Спираючись на результати щодо формування облікової політики підприємства в частині позикового капіталу, отримані Зелениною О.О. в рамках виконання дисертаційного дослідження, нами розроблено зміст організаційної, технічної і методичної складових облікової політики підприємства щодо зобов'язань (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. – Складові облікової політики підприємств меблевої промисловості в частині зобов'язань

Складова облікової політики	Зміст складових облікової політики підприємства в частині зобов'язань
1	2
Організаційна	Зазначення в посадовій інструкції працівників бухгалтерської служби та інших підрозділів обов'язків з організації та ведення бухгалтерського обліку та аналізу формування і використання зобов'язань
Технічна	Визначення рахунків для обліку зобов'язань в робочому плані рахунків. Розробка графіка документообігу з обліку зобов'язань. Затвердження переліку форм первинних документів з обліку зобов'язань. Розробка форм внутрішньої звітності з обліку зобов'язань.
Методична	Визначення методів оцінки зобов'язань. Оформлення документів та своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій з виникнення та погашення зобов'язань. Визначення впливу операцій з виникнення та використання зобов'язань на базу оподаткування.

Продовження таблиці 3.1

1	2
Методична	Формування повної й достовірної інформації про наявність та рух зобов'язань. Оцінка та облік заставного майна.

Джерело: розроблено автором на основі [12].

Реалізація складових облікової політики підприємств меблевої промисловості відповідно до їх змісту в частині зобов'язань забезпечить підвищення ефективності організації обліку зобов'язань і загалом організації бухгалтерського обліку на підприємствах, адже передбачає системний підхід до формування наказу про облікову політику, посадових інструкцій працівників бухгалтерської служби і документування операцій з виникнення та погашення зобов'язань.

Також вважаємо, що рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» не дає можливості отримувати оперативну інформацію для управління фінансово-розрахунковими операціями, оскільки не показує заборгованості в розрізі окремих договорів, а також не розділяє поточну заборгованість з точки зору настання терміну погашення на таку, термін сплати якої ще не настав, і яка вже прострочена.

Тому вважаємо за доцільне використати групування рахунків за критерієм виконання умов погашення заборгованості перед постачальниками та підрядниками і розділити заборгованість на три групи (заборгованість, термін оплати якої ще не настав; відстрочена заборгованість; прострочена заборгованість) із відкриттям відповідних аналітичних рахунків по кожному субрахунку рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (таблиця 3.2).

Переконані, що таке групування рахунків сприятиме поглибленню внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості за суб'єктами постачання та термінами оплати, а також спростить звірку відомостей за об'єктами постачання (видами товарно-матеріальних цінностей, одержаними роботами та послугами).

Таблиця 3.2 – Розширена аналітика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» із субрахунками першого і другого порядку

Рахунок обліку	Субрахунок першого порядку	Субрахунки другого порядку
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої ще не настав»
		631.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»
		631.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»
	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	632.1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін сплати якої ще не настав»
		632.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками»
		632.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними постачальниками»
	633 «Розрахунки з вітчизняними підрядниками»	633.1 «Заборгованість перед вітчизняними підрядниками, термін сплати якої ще не настав»
		633.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними підрядниками»
		633.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними підрядниками»
	634 «Розрахунки з іноземними підрядниками»	634.1 «Заборгованість перед іноземними підрядниками, термін сплати якої ще не настав»
		634.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними підрядниками»
		634.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними підрядниками»
	635 «Розрахунки з учасниками ПФГ»	635.1 «Заборгованість перед учасниками ПФГ, термін сплати якої ще не настав»
		635.2 «Відстрочена заборгованість перед учасниками ПФГ»
		635.3 «Прострочена заборгованість перед учасниками ПФГ»

Джерело: узагальнено автором за [6].

На нашу думку, реалізація в практиці бухгалтерського обліку на підприємствах меблевої промисловості зазначених складових облікової політики дозволить більш системно здійснювати організацію обліку зобов'язань та посилити аналітичну функцію бухгалтерського обліку.

Згідно результатів аналізу зобов'язань, який ми провели у другому розділі роботи, значну частку у структурі поточних зобов'язань ДП «Ламелла» складає поточна кредиторська заборгованість, а саме понад 60% у 2023 році. До того ж сума поточної кредиторської заборгованості підприємства зростає протягом періоду дослідження. Одним із причин цього, вважаємо, може бути збільшення заборгованості дебіторів перед підприємством. Тому вважаємо за доцільне провести дослідження, яке дозволить визначити, чи має вплив обсяг дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на обсяг кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Для цього спочатку за даними фінансової звітності підприємства сформуємо масив даних для проведення моделювання (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. – Вихідні дані для побудови економетричної моделі по ДП «Ламелла» за 2019-2024 роки 1 111

Рік	Фактор (x)	Показник (y)
	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.
2019	1489	7408
2020	3985	7091
2021	16597	10539
2022	38968	14107
2023	71622	14372
2024	75603	16587

Джерело: складено автором за даними звітності підприємств

Відповідно до наведених у таблиці 3.3 даних, робимо висновок, що фактор і показник, тобто дебіторська і кредиторська заборгованості ДП «Ламелла» протягом шести років зростають. Тобто, моделювання цих двох величин має практичний сенс.

Визначившись із фактором і показником для майбутньої економетричної моделі у формі парної регресії, розглянемо розташування точок поля кореляції на координатній площині і визначимо, чи загалом є певна тенденція зміни показника при зміні фактора (рисунок 3.1).

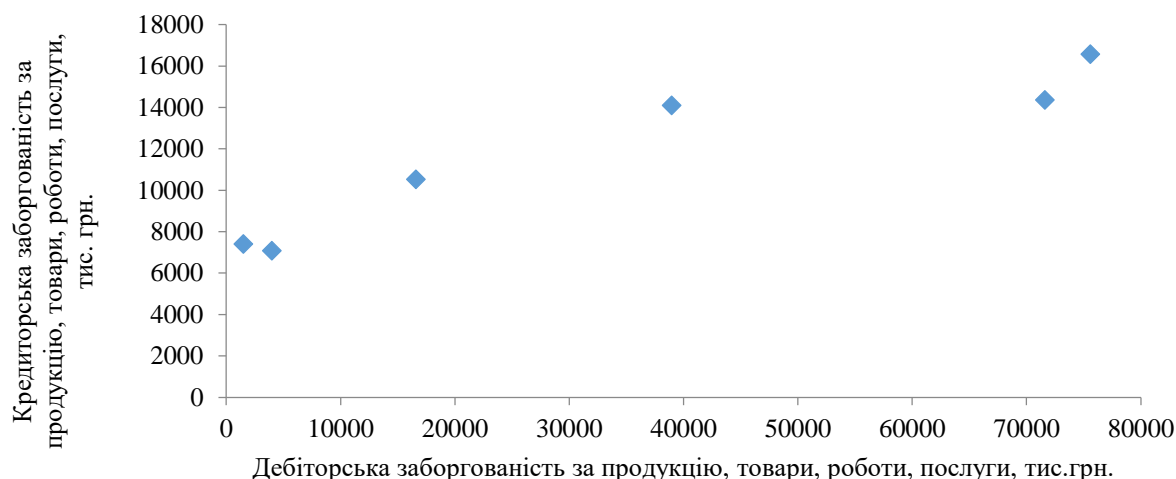

Рисунок 3.1 Кореляційне поле для обраних фактора і показника за даними ДП «Ламелла» за 2019-2024 роки

Джерело: побудовано автором за даними звітності підприємства.

За розміщенням точок на полі кореляції можемо зробити попередній висновок про існування впливу обсягів дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на обсяг кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства.

Аналіз кореляційного поля за допомогою різних ліній тренду дозволив обрати ту з них, яка найкращим чином описує статистичні дані, наведені в таблиці 3.1. Це виявилась лінія тренду у формі степеневі функції (рисунок 3.2), адже саме ця лінія тренду забезпечує найбільше значення коефіцієнта детермінації ($R^2=0,93$) з-поміж усіх інших.

Запишемо аналітичний вираз отриманої економетричної моделі:

$$y = 1365,52871 \cdot x^{0,21559}, \quad (3.1)$$

де x – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги ДП «Ламелла», тис. грн.

y – кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги ДП «Ламелла», тис. грн.

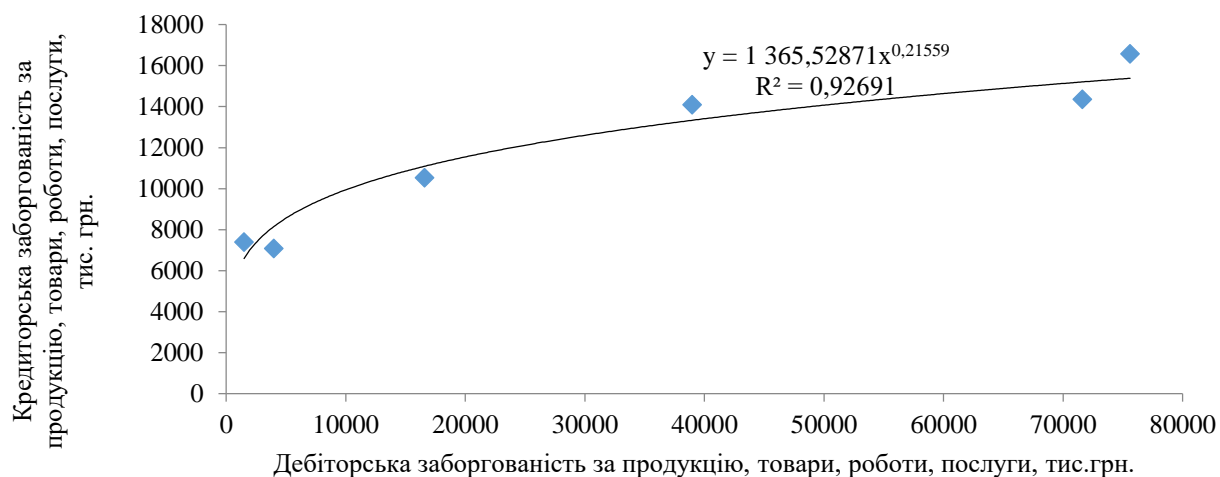

Рисунок 3.2 Кореляційне поле і лінія тренду у формі степеневі функції

Джерело: побудовано автором.

Підставивши значення фактора в формулу (3.1), отримаємо розрахункові значення показника і порівняємо їх із реальними даними звітності (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4. – Порівняння статистичних і розрахункових значень показника для економетричної моделі по ДП «Ламелла» за 2019-2024 роки

Рік	Фактор (x)	Показник (y)		Відхилення	
	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис.грн.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.		Абс., тис. грн.	Відн., %
		Статистичні дані	Розрахункові дані		
2019	1489	7408	7028	-380	-5,1
2020	3985	7091	7645	554	7,8
2021	16597	10539	10409	-130	-1,2
2022	38968	14107	13869	-238	-1,7
2023	71622	14372	15605	1233	8,6
2024	75603	16587	15548	-1039	-6,3
Сума	208264	70104	70104	-	-

Джерело: розрахунки автора за даними звітності підприємства.

Відповідно до наведених у таблиці 3.4 даних, робимо висновок, що відхилення розрахункових даних від реальних даних фінансової звітності ДП «Ламелла» є незначними і коливаються від 1,2% у 2021 році до 8,6% у 2023 році. Ці результати свідчать про достатню якість побудованої економетричної моделі. Однак для подальшого аналізу моделі потрібно спочатку перевірити, чи

вона є адекватною статистичним даним. Застосувавши критерій Фішера і порівнявши розрахункове значення критерію (96,0) з його табличним значенням (7,71) можемо із ймовірністю 0,95 стверджувати про адекватність отриманої економетричної моделі реальним даним фінансової звітності ДП «Ламелла», що дозволяє продовжувати аналізувати модель і використовувати її для прогнозування.

Проведемо аналіз економетричної моделі з використанням таких показників: коефіцієнт детермінації, індекс кореляції і коефіцієнт еластичності (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5. – Результати аналітичного дослідження економетричної моделі по ДП «Ламелла» за 2019-2024 роки

Показник	Проміжок значень	Значення показника	Висновок
Коефіцієнт детермінації (R^2)	[-1; 1]	0,96	Оскільки значення коефіцієнта детермінації близьке до одиниці, то варіація фактора сильно впливає на варіацію показника. На 96,0% варіація показника пояснюється варіацією фактора і на 4,0% - варіацією інших факторів, які не включені в досліджувану модель
Індекс кореляції (R)	[0; 1]	0,98	Оскільки значення індексу кореляції близьке до одиниці, то спостережувані точки лежать достатньо близько до лінії регресії (рисунок 3.2)
Коефіцієнт еластичності ($K_{ел}$)	-	0,38	Якщо фактор (дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги) збільшиться на 1%, то показник (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги) збільшиться на 0,38%

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Отримавши достатньо підтверджень щодо високої якості економетричної моделі, використаємо її для прогнозування показника, а саме обсягів кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги ДП «Ламелла» на наступний період (2025 рік).

Визначивши середньорічний приріс значень фактора, а саме дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги підприємства за період

дослідження (14,2%), ми обчислили прогнозне значення фактора ($x_{\text{прогн}} = 86312$ тис. грн.).

Розрахуємо прогнозне значення показника (кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги) ДП «Ламелла», підставивши прогнозне значення фактора в формулу (3.1).

$$u_{\text{прогн}} = 1365,52871 \cdot 86312^{0,21559} = 15830 \text{ (тис. грн.)}$$

Отже, якщо у наступному періоді (2025 році) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги на ДП «Ламелла» становитиме 86312 тис. грн., то згідно побудованої економетричної моделі кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги підприємства становитиме 15830 тис. грн. Враховуючи ймовірність отриманих результатів, ми також з ймовірністю 0,95 визначили довірчий проміжок для прогнозного значення показника: [14796; 16864] тис. грн.

Отримані результати можуть бути використані аналітиками підприємства з метою коригування обсягів кредиторської заборгованості ДП «Ламелла» на наступні періоди, що дозволить посилити аналітичну роботу в напрямку підвищення ефективності використання позикових коштів у формі кредиторської заборгованості.

Висновки до розділу 3

1. З метою вдосконалення організації обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості ми на основі проведеного дослідження розробили пропозиції щодо посилення аналітичного характеру і дійовості обліку, його контрольних функцій: розроблено зміст організаційної, технічної і методичної складових облікової політики підприємства щодо зобов'язань; розроблено загальний підхід до визнання зобов'язань і розкриття їх у фінансовій звітності та критерії визнання забезпечень та непередбачених зобов'язань і порядок відображення у звітності; здійснено групування рахунків за критерієм

виконанням умов погашення заборгованості перед постачальниками та підрядниками (для поглиблення внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості за суб'єктами постачання та термінами оплати).

2. Досліджена залежність обсягів кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги від обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги ДП «Ламелла» і побудована однофакторна регресійна модель у аналітичній формі степеневі функцій. Результати прогнозування на основі побудованої економетричної моделі: якщо у наступному періоді (2025 році) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги становитиме 86312 тис. грн., то згідно побудованої економетричної моделі кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги ДП «Ламелла» з ймовірністю 0,95 потрапить у проміжок значень [14796; 16864] тис. грн.

ВИСНОВКИ

1. Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди. За тематикою «організація обліку і аналіз зобов'язань» систематизовано дисертаційні роботи за період 2011-2019 років і опрацьовано наукові статті за 2020-2024 роки. Проведено порівняльний аналіз трактувань поняття «зобов'язання» різними вченими і виявлено їх спільну характерну ознаку – наявність двох сторін, одна з яких має певні обов'язки по відношенню до іншої, яка, в свою чергу, має певні права щодо вимог виконати ці обов'язки. Розглянуто підходи до класифікації зобов'язань у стандартах обліку та звітності і працях вітчизняних науковців і виявлено, що має місце значна кількість видів зобов'язань відповідно до обраних класифікаційних ознак. Визначено складові методики аналізу зобов'язань в розрізі завдань, об'єктів, суб'єктів, етапів аналізу.

2. Основними нормативними документами, що регулюють облік зобов'язань в Україні, є Господарський, Податковий, Цивільний Кодекси та Кодекс законів про працю України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 11 «Зобов'язання», НПСБО 13 «Фінансові інструменти», НПСБО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», МСБО 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та забезпечення та умовні активи», План рахунків бухгалтерського обліку, методичні рекомендації тощо.

3. Дослідження встановило, що вітчизняні дослідники питань організації обліку і аналізу зобов'язань, вбачають наукові проблеми як в теоретичному обґрунтуванні та методичному забезпеченні обліку та аналізу зобов'язань, так і

в потребі уніфікованого підходу до трактування пов'язаних понять, до класифікації зобов'язань, управління кредиторською заборгованістю тощо.

4. На основі аналізу статистичних даних визначено регіони-лідери за середньою кількістю зареєстрованих працівників на підприємствах меблевої промисловості (Волинська область) і за обсягами виробництва меблів (Львівська, Харківська, Дніпропетровська, Волинська та Київська області). Встановлено, що в галузі переважає малий бізнес (92% кількості підприємств – малі, 72% - мікропідприємства). Переважання експорту меблів над їх імпортом свідчить про експортноорієнтованість галузі. На основі SWOT-аналізу меблевої промисловості України виявлено сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози галузі.

5. Підприємства меблевої промисловості в питаннях організації бухгалтерського обліку дотримуються норм Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО та облікової політики підприємства. Проаналізовано основні положення облікової політики ДП «Ламелла», склад облікового апарату та розподіл обов'язків між його працівниками згідно посадових інструкцій. На підприємстві застосовується автоматизована форма бухгалтерського обліку з використанням бухгалтерської програми BAS. Організація обліку на підприємстві здійснюється відповідно до наказу про облікову політику. Підприємство перебуває на загальній системі оподаткування та подає всі форми фінансової звітності. Розглянуто організацію документування основних видів зобов'язань, а також порядок відображення зобов'язань підприємства у балансі.

6. Проведений за даними підприємств з виробництва інших меблів (клас 31.09 за КВЕД-2010) аналіз зобов'язань показав збільшення загальної суми зобов'язань і загалом для підприємств цього виду діяльності, і для ДП «Ламелла». Однак якщо на підприємствах з виробництва інших меблів зростає одночасно сума довгострокових і поточних зобов'язань, то на ДП «Ламелла» при зростанні суми довгострокових зобов'язань поточні зобов'язання зменшуються. Структура зобов'язань підприємств показала

переважання частки поточних зобов'язань. Аналіз динаміки поточних зобов'язань показав їх зростання протягом періоду дослідження на підприємствах з виробництва інших меблів, в той час як на ДП «Ламелла» спостерігається їх зменшення. Структура поточних зобов'язань досліджуваних підприємств певною мірою подібна із переважанням питомої ваги поточної кредиторської заборгованості. Також аналіз показав, що значення всіх коефіцієнтів, які характеризують структуру джерел фінансових ресурсів, відповідають рекомендованим і мають позитивну динаміку.

7. Обґрунтовано пропозиції для вдосконалення організації бухгалтерського обліку зобов'язань на підприємствах меблевої промисловості: розроблено зміст організаційної, технічної і методичної складових облікової політики підприємства щодо зобов'язань; розроблено загальний підхід до визнання зобов'язань і розкриття їх у фінансовій звітності та критерії визнання забезпечень та непередбачених зобов'язань і порядок відображення у звітності; здійснено групування рахунків за критерієм виконання умов погашення заборгованості перед постачальниками та підрядниками.

8. Побудовано економетричну модель залежності обсягів кредиторської від суми дебіторської заборгованості ДП «Ламелла» за 2019-2024 роки. Визначено оптимальну аналітичну форму залежності (степенева) між досліджуваними величинами шляхом аналізу кореляційного поля за допомогою ліній тренду. Здійснена перевірка моделі на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера. За значеннями коефіцієнтів детермінації та еластичності, індексу кореляції проведено оцінку якості зв'язку між фактором і показником, ступінь варіації показника під впливом варіації фактора, а також міру еластичності показника за фактором. Результати прогнозування на основі побудованої економетричної моделі: якщо у наступному періоді (2025 році) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги ДП «Ламелла» становитиме 86312 тис. грн., то згідно побудованої економетричної моделі кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги підприємства потрапить у довірчий інтервал [14796; 16864] тис. грн.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (19). С. 240–244.
2. Боденчук Л.Б., Кулікова С.М. Управління та аналіз кредиторської заборгованості в умовах пандемії. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. Вип. 4(70). С. 30-35.
3. Бурлан С.А., Валентинова Ю.В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. Вип. 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/78.pdf (дата звернення: 28.01.2025).
4. Круковська О.В. Особливості обліку розрахунків із постачальниками, підрядниками та кредиторської заборгованості аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник. Сер.: Економіка*. 2021. Вип. 5. С. 123-130.
5. Орлов І.В. Умовні зобов'язання в системі об'єктів бухгалтерського обліку: питання розкриття інформації. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Вип. 6. С. 361-372.
6. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. Внутрішній контроль порядку відображення в бухгалтерському та управлінському обліку довгострокових зобов'язань. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1527/1469> (дата звернення: 30.01.2025).
7. Рибалко О.М., Бондаренко А.В. Облік кредиторської заборгованості та її аналіз. *Проблеми економіки*. 2022. № 3(53). С. 137-142.
8. Шот А., Сівак В. Аналітичне забезпечення обліку і контролю виконання договірних зобов'язань з постачальниками. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 30. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/629/603> (дата звернення: 29.01.2025).

9. Садовська І.Б., Маркус О.В., Нагірська К.Є. Формування управлінської моделі Звіту про рух грошових коштів в контексті облікової політики згідно МСБО. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. Том 2. № 30. С. 39-45.

10. Білобровенко Т.В. Бухгалтерський облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2018. 23 с.

11. Волошенюк І.Є. Організація бухгалтерського обліку податкових розрахунків і платежів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2017. 24 с.

12. Зеленіна О.О. Бухгалтерський облік і аналіз формування та використання позикового капіталу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2011. 23 с.

13. Івасечко У.В. Облік і аудит розрахунків за страхуванням у підприємствах будівельної галузі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Тернопіль, 2015. 20 с.

14. Коваль Л.В. Облік та аудит розрахунків по страхуванню у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. К., 2012. 19 с.

15. Литвиненко Н.О. Бухгалтерський облік і контроль внутрішніх розрахунків: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Л., 2012. 21 с.

16. Нікітіна Я.В. Облік та контроль розрахунків підприємств за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Тернопіль, 2017. 20 с.

17. Новицька Н.В. Облік і аудит розрахунків по товарним операціям: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Х., 2012. 24 с.

18. Орлов І.В. Теорія та методологія бухгалтерського обліку і контролю зобов'язань суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2011. 42 с.

19. Петренко Н.І. Бухгалтерський облік і контроль руху пасивів підприємства: теорія, методологія, практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2013. 42 с.

20. Сливка Я.В. Бухгалтерський облік і аналіз операцій за розрахунками з покупцями та замовниками: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2012. 21 с.

21. Уллубієва К.К. Бухгалтерський облік і контроль розрахунків за податком на додану вартість: організація та методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2012. 21 с.

22. Цегельник Н.І. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями та замовниками: організація та методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2019. 21 с.

23. Цятковська О.В. Облік та аналіз розрахунків з працівниками банків: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2016. 20 с.

24. Чміль Г.Л. Облік і аналіз капіталу в системі управління торговельними підприємствами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 Харків, 2015. 21 с.

25. Господарський Кодекс України: Закон від 16.01.2003р. №436-IV (втратив чинність 28.08.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

26. Цивільний кодекс України. Закон від 16.01.2003р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

27. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1, затв. Наказом МФУ від 07.02.2013р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 23.01.2025).

28. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затв. наказом МФУ від 31.01.2000р. №20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

29. Фінансові інструменти: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13, затв. наказом МФУ від 30.11.2001р. №559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

30. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.02.2025).

31. Забезпечення, умовні зобов'язання та забезпечення та умовні активи: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (поточна редакція від 01.01.2012. №929_051). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення: 31.01.2025).

32. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. Наказом МФУ від 28.03.2013р. №433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

33. Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27, затв. Наказом МФУ №617 від 07.11.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

34. Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність: Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (поточна редакція від 01.01.2012. №929_023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023#Text (дата звернення: 31.01.2025).

35. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (поточна редакція від 01.01.2012. №929_020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення: 31.01.2025).

36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. наказом МФУ від 02.09.2014р. №879. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#n16#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

37. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2001 р. №1591. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 31.01.2025).

38. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971р. №322-VIII (редакція від 01.01.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

39. Податковий кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 20.11.2016р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 31.01.2025).

40. Syangova N., Vignova A. THE IMPACT OF LIABILITIES ON A COMPANY'S FINANCIAL STABILITY. AD ALTA JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH. 2024. Special Issue 14/02-XLIV. Pp. 99-103. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140244/papers/A_18.pdf (дата звернення: 31.01.2025).

41. Савчук О.М. Теоретико-методичні аспекти фінансового аналізу зобов'язань підприємства. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 27 травня 2025 р.). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2025. 154 с. С. 77-78.

42. Савчук О.М. Методика здійснення внутрішньогосподарського контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 2 листопада 2025 р.). / відп. ред. О.О. Нужна. Вип. 19. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 484 с. С. 448-450.

43. Аналіз української меблевої галузі в умовах повномасштабної війни. Дослідницька агенція Fama у співпраці із ДУ «Офіс з розвитку підприємництва

та експорту». 2024. URL: <https://uafm.com.ua/rezultaty-doslidzhennya-mebleva-galuz-v-umovah-povnomasshtabnoyi-vijny/> (дата звернення 02.02.2025).

44. Об'єм та стан ринку меблів у 2024 році. Українська асоціація меблевиків. URL: <https://uafm.com.ua/ob-yem-ta-stan-rynku-mebliv-u-2024-rotsi/> (дата звернення 20.04.2025).

45. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у розрізі регіонів у 2014-2023 роках. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdsg/ovpsg_ved_15-20.xlsx (дата звернення: 03.02.2025).

46. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2024 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Kp_kved_10_21.xlsx (дата звернення: 03.02.2025).

47. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2012-2023). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/ovpp_vsmm_2012-2020_ue.xlsx (дата звернення: 06.02.2025).

48. Експорт-імпорт товарів за кількістю найманих працівників. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (дата звернення 02.02.2025).

49. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999р. №291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 02.02.2025).

50. Необоротні та оборотні активи, власний капітал та зобов'язання підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні,

малі та мікропідприємства за 2013-2023 роки. Державна служба статистики України. URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/pbp_ek_vsmm_2013_2020_ue.xlsx (дата звернення 04.02.2025).

51. Поточні зобов'язання і забезпечення підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2023 роки. Державна служба статистики України. URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/pzpz_ved_roz_13_20_ue.xlsx (дата звернення 04.02.2025).

52. Савчук О.М. Організація обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги: теорія і методика. *Студентський науковий вісник*. Фаховий науковий збірник. Вип. 54. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025.